

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om Strålsäkerhetscentralen samt strålsäkerhetslagen

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås det att det stiftas en ny lag om Strålsäkerhetscentralen. Samtidigt föreslås det den nuvarande lagen om strålsäkerhetscentralen upphävs. En del av de bestämmelser om Strålsäkerhetscentralens uppgifter som för närvarande ingår i förordning ska införas i lagen. Lagen ska innehålla bestämmelser om Strålsäkerhetscentralens ställning och verksamhetsområde, ledning och beslutanderätt samt om de avtal och experter som har anknytning till dem. Syftet med propositionen är att den lag som härrör från 1983 ska revideras så att den motsvarar den förändrade verksamhetsomgivningen. Till verksamheten vid den tillsynsmyndighet som ansvarar för strålnings- och kärnsäkerheten hänförs sig särskilda krav på oberoende på grund av områdets natur. Genom lagen genomförs även artikel 76 i EU:s direktiv om strålsäkerhet och artikel 5 i direktivet om kärnsäkerhet till de delar dessa gäller oberoende i tillsynsmyndighetens beslutsprocess.

Det föreslås vidare i propositionen att det görs vissa preciseringar av övervägande teknisk natur i strålsäkerhetslagen. I bilagan till strålsäkerhetslagen föreslås det att de tillsynsavgifter av skattenatur som tas ut hos verksamhetsutövarna uppdateras så att de motsvarar den förväntade kostnadsutvecklingen för tillsynen.

Förslaget har konsekvenser för statsbudgeten 2023. De föreslagna höjningarna av strålsäkerhetslagens tillsynsavgifter av skattenatur är universella. Syftet är att intäktsföra det belopp som motsvarar i statsbudgeten på Strålsäkerhetscentralens omkostnadsmoment.

De föreslagna lagarna avses träda i kraft den 15 november 2022. De tillsynsavgifter som avses i 189 § 3 mom. börjar dock tas ut enligt bilagan till denna lag först från och med den 1 januari 2023.

INNEHÅLL

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL.....	1
MOTIVERING	4
1 Bakgrund och beredning.....	4
1.1 Bakgrund.....	4
1.2 Beredning.....	5
1.2.1 Beredning av EU-rättsakterna.....	5
1.2.1.1 Kärnsäkerhetsdirektivet.....	5
1.2.1.2 Strålsäkerhetsdirektivet.....	5
1.2.2 Beredning av regeringens proposition	5
2 Mål och huvudsakligt innehåll för EU-rättsakterna och internationella avtal	7
2.1 Oberoende i EU-rättsakterna.....	7
2.2 Oberoende i internationella avtal och rekommendationer	7
2.3 Beredskap för nödsituationer med strålrisk i strålsäkerhetsdirektivet.....	8
3 Nuläge och bedömning av nuläget.....	8
3.1 Lagen om strålsäkerhetscentralen	8
3.1.1 Strålsäkerhetscentralens verksamhetsområde och ställning.....	8
3.1.2 Uppgifter och avtal i anknytning till dem	10
3.1.3 Lagstiftning om STUK International Oy	10
3.2 Lag om ändring av strålsäkerhetslagen	11
4 Förslagen och deras konsekvenser.....	11
4.1 De viktigaste förslagen.....	11
4.2 De huvudsakliga konsekvenserna	12
4.2.1 Ekonomiska konsekvenser.....	12
4.2.1.1 Konsekvenser för statsekonomin	12
4.2.1.2 Konsekvenser för företagens ekonomi.....	15
4.2.2 Konsekvenser för myndigheternas verksamhet.....	16
5 Alternativa handlingsvägar	16
5.1 Handlingsalternativen och deras konsekvenser.....	16
6 Remissvar	17
6.1 Beaktande av utlåtanden	19
7 Specialmotivering.....	20
7.1 Lagen om Strålsäkerhetscentralen.....	20
7.2 Strålsäkerhetslag	30
8 Bestämmelser på lägre nivå än lag	36
9 Ikraftträdande och övergångsbestämmelser.....	36
10 Verkställighet och uppföljning	36
11 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning	36
LAGFÖRSLAG	38
Lag om Strålsäkerhetscentralen	38
Lag om ändring av strålsäkerhetslagen	40
BILAGA	45
TILLSYNSAVGIFTER.....	45
BILAGOR.....	51
PARALLELLTEXT	51
Lag om ändring av strålsäkerhetslagen	51
BILAGA	59

TILLSYNSAVGIFTER.....	59
-----------------------	----

MOTIVERING

1 Bakgrund och beredning

1.1 Bakgrund

Lagen om strålsäkerhetscentralen är från 1983, det vill säga tiden innan den nya grundlagen och Finlands inträde i Europeiska unionen. Under de senaste inemot 40 åren har författningen ändrats tre gånger och den har inte som helhet uppdaterats att motsvara förändringarna i verksamhetsmiljön. Därför föreslås det att lagen som helhet omarbetas genom att en ny lag om Strålsäkerhetscentralen stiftas. Genom den lagen upphävs lagen om strålsäkerhetscentralen (1069/1983). I det här sammanhanget omarbetas också förordningen om strålsäkerhetscentralen och genom den nya förordningen upphävs på motsvarande sätt förordningen om strålsäkerhetscentralen (618/1997).

I EU gavs den 25 juni 2009 rådets direktiv om upprättande av ett gemenskapsramverk för kärnsäkerhet vid kärntekniska anläggningar (2009/71/Euratom), härafter *kärnsäkerhetsdirektivet*. Kärnsäkerhetsdirektivet ändrades den 8 juli 2014 genom rådets direktiv 2014/87/Euratom om ändring av direktiv 2009/71/Euratom om upprättande av ett gemenskapsramverk för kärnsäkerhet vid kärntekniska anläggningar, härafter *ändrade kärnsäkerhetsdirektivet*. Vid reformen beaktades bland annat de läror som man fått genom kärnkraftsverksolyckan i Fukushima. Rådets direktiv (2013/59/Euratom) om fastställande av grundläggande säkerhetsnormer för skydd mot de faror som uppstår till följd av exponering för joniserande strålning, och om upphävande av direktiven 89/618/Euratom, 90/641/Euratom, 96/29/Euratom, 97/43/Euratom och 2003/122/Euratom, härafter *strålsäkerhetsdirektivet*, gavs den 5 december 2013. Direktiven har huvudsakligen genomförts nationellt genom kärnenergilagen (990/1987), som till följd av ändringar i kärnsäkerhetsdirektivet har ändrats genom lagen om ändring av kärnenergilagen (905/2017) samt den helt omarbetade strålsäkerhetslagen (859/2018), som trädde i kraft den 15 december 2018.

Direktiven innehåller vissa krav på behörig tillsynsmyndighet och dess personal. Den nationella lagstiftningen motsvarar i hög grad det i direktiven förutsatta rättsläget. Bestämmelserna om den behöriga tillsynsmyndigheten och dess personal finns för närvarande i lagstiftningen om Strålsäkerhetscentralen och den allmänna lagstiftningen såsom grundlagen, förvaltningslagen (434/2003) och statstjänstemannalagen (750/1994).

Direktiven innehåller dock krav för vilka det fortfarande behövs nationella lagstiftningsåtgärder. Till dessa krav hör kraven på tillsynsmyndighetens oberoende, ledningssystemet, utbildningssystemet för personalen samt den nationella beredskapen för nödsituationer med strålrisk. Av dessa kan kraven på utbildningssystemet genomföras genom förordning. Principen med en oberoende tillsynsmyndighet har efter olyckan vid kärnkraftverket i Tjernobyl (1986) blivit en del av de centrala principerna för verksamhetsområdet. I och med ikraftträdandet av kärnsäkerhetsdirektivet och strålsäkerhetsdirektivet har oberoendets betydelse ytterligare ökat. Kommissionen har lyft fram kravet på oberoende inom ramen för sina förfrågningar och förfaranden gällande effektiviteten i genomförandet av de nämnda direktiven. Det föreslås därför att bestämmelser om Strålsäkerhetscentralens oberoende införs i lagstiftningen genom den lag som Strålsäkerhetscentralen som nu utfärdas. Lagen innehåller också bestämmelser om beredskap för nödsituationer med strålrisk. Strålsäkerhetscentralen gör en bedömning av och ger rekommendationer för den nationella beredskapen för nödsituationer med strålrisk. Detta förbättrar beredskapen och effektiviserar agerandet i nödsituationer med strålrisk.

1.2 Beredning

1.2.1 Beredning av EU-rättsakterna

1.2.1.1 Kärnsäkerhetsdirektivet

Den senaste tidens internationella och europeiska utveckling inom kärnenergiindustrin framhäver betydelsen av kärnsäkerhet i regleringen av energiproduktionsformen. Syftet med det ursprungliga kärnsäkerhetsdirektivet var att skapa en enhetlig kärnsäkerhetsram för Europa samt genomföra höga säkerhetsstandarder i samtliga medlemsstater. Syftet med det ändrade kärnsäkerhetsdirektivet är att befästa de nationella tillsynsmyndigheternas roll och oberoende, förbättra öppenheten i kärnsäkerhetsfrågor samt framhäva betydelsen av säkerhetsmålsättningarna för genomförandet av kärnsäkerheten. Inom ramen för Euratom har utöver kärnsäkerhetsdirektivet bland andra rådets direktiv 2011/70/Euratom om inrättande av ett gemenskapsramverk för ansvarsfull och säker hantering av använt kärnbränsle och radioaktivt avfall utfärdats. Bestämmelserna om behörig tillsynsmyndighet finns i artikel 5 i kärnsäkerhetsdirektivet. Enligt det ändrade direktivet ska medlemsstaterna säkerställa att den behöriga tillsynsmyndigheten är oberoende vid beslutsfattandet på tillsynsområdet. I artikeln krävs det dessutom att den behöriga tillsynsmyndigheten ges de rättsliga befogenheter som krävs för att meddela föreskrifter om kärnsäkerheten, kräva att tillståndshavaren uppfyller kärnsäkerhetskraven och tillståndsvillkoren samt verifiera att dessa följs genom lagstadgade utvärderingar och inspektioner.

1.2.1.2 Strålsäkerhetsdirektivet

Europeiska unionen gav den 5 december 2013 ett strålsäkerhetsdirektiv. Med strålsäkerhetslagen och författningar på lägre nivå som ges med stöd av den lagen har genomförts Europeiska unionens nya strålsäkerhetsdirektiv, som också går under benämningen BSS-direktivet (Basic Safety Standards). I direktivet har fem tidigare direktiv inom strålskyddsbranschen kodifierats till ett direktiv. Dessa är: 1) rådets direktiv 89/618/Euratom om information till allmänheten om hälsoskyddsåtgärder och förhållningsregler i händelse av en nödsituation som medför risk för strålning, 2) rådets direktiv 90/641/Euratom om praktiskt strålskydd för externa arbetstagare som löper risk att utsättas för joniserande strålning i sin verksamhet inom kontrollerade områden 3) rådets direktiv 96/29/Euratom om fastställande av grundläggande säkerhetsnormer för skydd av arbetstagarnas och allmänhetens hälsa mot de faror som uppstår till följd av joniserande strålning (upphävt strålskyddsdirektiv), 4) rådets direktiv 97/43/Euratom om skydd för personers hälsa mot faror vid joniserande strålning i samband med medicinsk bestrålning och om upphävande av direktiv 84/466/Euratom (MED-direktivet) och 5) rådets direktiv 2003/122/Euratom om kontroll av slutna radioaktiva strålkällor med hög aktivitet och herrelösa strålkällor (direktivet om slutna källor). Strålsäkerhetsdirektivet är ett direktiv med ställda minimikrav, vars förutsatta skyddsnivå kan åtstramas i den nationella lagstiftningen. Enligt artikel 76 i strålsäkerhetsdirektivet ska det säkerställas att den behöriga strålsäkerhetsmyndigheten är oberoende.

1.2.2 Beredning av regeringens proposition

Propositionen har beretts som tjänsteuppdrag vid social- och hälsovårdsministeriet i samarbete med Strålsäkerhetscentralen.

Propositionen har varit på remiss under perioden 9.7.2021–27.8.2021 i tjänsten utlåtande.fi.

Följande har ombetts lämna utlåtande om propositionen: arbets- och näringsministeriet, statsrådets kansli, avdelningen för ägarstyrning vid statsrådets kansli, justitieministeriet, finansministeriet, undervisnings- och kulturministeriet, inrikesministeriet, kommunikationsministeriet, miljöministeriet, utrikesministeriet, Strålskyddscentralen, Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården, Institutet för hälsa och välfärd, Arbetshälsoinstitutet, Finlands miljöcentral, Transport- och kommunikationsverket, Utbildningsstyrelsen, Dataombudsmannens byrå, regionförvaltningsverken, regionförvaltningsverkens ansvarsområden för arbetarskydd, NTM-centralerna, Helsingfors och Nylands sjukvårdsdistrikt, Helsingfors och Nylands sjukvårdsdistrikt/HUS-röntgen, Södra Karelen social- och hälsovårdsdistrikt, Södra Österbottens sjukvårdsdistrikt, Samkommunen för social- och hälsovårdstjänster i Södra Savolax, Samkommunen för sjukvårdsdistriktet i Östra Savolax, Samkommunen för social- och hälsovården i Kajanaland, Samkommunen för Egentliga Tavastlands sjukvårdsdistrikt, Mellersta Österbottens social- och hälsovårdssamkommun Soite, Mellersta Finlands sjukvårdsdistrikt, Kymmenedalens sjukvårdsdistrikt, Lapplands sjukvårdsdistrikt, Helsingfors universitets centralsjukhus klinik för cancersjukdomar, Samkommunen för Länsi-Pohja sjukvårdsdistrikt, Samkommunen för Birkalands sjukvårdsdistrikt, Samkommunen för Norra Karelen social- och hälsovårdstjänster, Päijänne-Tavastlands välfärdssamkommun, Satakunta centralsjukhus, Samkommunen för Satakunta sjukvårdsdistrikt, Egentliga Finlands sjukvårdsdistrikt, Vasa sjukvårdsdistrikt, Ålands hälso- & sjukvård, Åbo universitets centralsjukhus, Kuopio universitetssjukhus, Uleåborgs universitetssjukhus, Tammerfors universitetssjukhus, Helsingfors universitet avdelningen för fysikaliska vetenskaper, Helsingfors universitet radiokemiska laboratoriet vid avdelningen för kemiska vetenskaper, Jyväskylä universitet institutionen för fysik, Åbo Akademi acceleratorlaboratoriet, Finlands universitetsrektors råd Unifi rf, Finlands Kommunförbund rf, Akava rf, Finlands Fackförbunds Centralorganisation FFC rf, Tjänstemannacentralorganisationen STTK rf, Finlands näringsliv rf, Finsk Energiindustri rf, Skogsindustrin rf, Byggnadsindustri RT rf, Gruvindustri rf, Finska Stenindustri Ab, Företagarna i Finland rf, KT Kommunarbetsgivarna, Finlands Veterinärförbund rf, Finlands Läkarförbund rf, Finlands Tandläkarförbund, Finlands Röntgenskötarförbund rf, Finlands Sjukskötare rf, Finlands Munhygienistförbund SSSL rf, Munhälsovårdens yrkesförbund STAL rf, Finnish Society for NDT fiNDT, Finlands Medicinska Radioisotopförening, Sairaalfysiikot ry, Sairaalfysiikoiden erikoistumista koordinoiva neuvottelukunta, Lääketieteellinen Radioisotooppiyhdistys, STUK International Ab, SESKO rf, Sisäilmäyhdistys ry, Akutmedicinforeningen i Finland rf, Finska Tandläkarsällskapet Apollonia rf, Finlands fastighetsförvaltningsförbund rf, Suomen Kardiologinen Seura ry, Finlands Fastighetsförbund rf, Suomen Kiinteistövälijäliitto ry, Finska föreningen för klinisk fysiologi r.f., Barnneurologiska Föreningen in Finland r.y., Neurologiska föreningen i Finland r.y., Finlands Egnahemsförbund rf, Ortopedföreningen i Finland ry, Radiologföreningen i Finland rf, Suomen Romukauppioiden Liitto ry, Ympäristöterveyden Asiantuntijat ry, Borealis Polymers Ab, Dekra Industrial Ab, Doseco Ab, Fennovoima Ab, Fingrid Abp, Finnair Abp:s hälsovårdstjänster, Fortum Power and Heat Ab:s kraftverk i Lovisa, Indmeas Ab, Inspecta Ab (nuv. Kiwa), Istekki Ab, JT-Laser, MAP Medical Technologies Ab, Posiva Ab, Senatfastigheter, Sonar Ab, SRV Yhtiöt Abp, SSAB Europe Ab, Stora Enso Abp, Suomen radonhallinta Ab, Teknologiska forskningscentralen VTT Ab, Teollisuuden Voima Abp:s kraftverk i Olkiluoto, UPM-Kymmene Abp och YIT Abp. (förteckning över dem som gett utlåtande) Sammanlagt 31 stycken remissvar inflöt.

Beredningsdokumenten för regeringens proposition finns tillgängliga i statsrådets tjänst för projekt på adressen <https://valtioneuvosto.fi/sv/projekt> med projektkoden STM104:00/2020.

2 Mål och huvudsakligt innehåll för EU-rättsakterna och internationella avtal

Syftet med propositionen är att stärka lagstiftningsgrunden om tillsynsmyndighetens oberoende i enlighet med internationella avtal och rekommendationer samt kraven i direktivet. Med lagförslaget genomförs också kraven gällande nödsituationer med strålrisk i strålsäkerhetsdirektivet.

2.1 Oberoende i EU-rättsakterna

I kommissionens förslag till rådets direktiv om ändring av rådets direktiv 2009/71/Euratom om upprättande av ett gemenskapsramverk för kärnsäkerhet vid kärntekniska anläggningar (COM/2013/0715 final) föreslogs det att bestämmelserna om oberoende för den oberoende tillsynsmyndigheten för kärnsäkerhetens del stärks i enlighet med de internationella direktiven. Detta genomfördes med rådets direktiv 2014/87/Euratom om ändring av direktiv 2009/71/Euratom om upprättande av ett gemenskapsramverk för kärnsäkerhet vid kärntekniska anläggningar.

Enligt artikel 5.2. i kärnsäkerhetsdirektivet ska medlemsstaterna säkerställa den behöriga myndighetens oberoende så att den står fri från otillbörlig påverkan i sitt beslutsfattande i anknytning till tillsynen. Den behöriga tillsynsmyndigheten ska ges de rättsliga befogenheter som krävs för att den ska kunna fullgöra sina skyldigheter i enlighet med artikel 5.3. Artikel 5 i kärnsäkerhetsdirektivet kräver dessutom bland annat ekonomiskt oberoende och oberoende i anknytning till medarbetarnas kompetens.

Artikel 76 i strålsäkerhetsdirektivet kräver att den behöriga myndigheten är funktionellt åtskild från andra organ eller organisationer som är delaktiga i främjande eller utnyttjande av verksamheter enligt detta direktiv, för att säkerställa verkligt oberoende och hindra otillbörlig påverkan på dess tillsynsfunktion. Artikeln förutsätter dessutom att den behöriga myndigheten ges de rättsliga befogenheter och de mänskliga och ekonomiska resurser som krävs för att den ska kunna fullgöra sina skyldigheter.

2.2 Oberoende i internationella avtal och rekommendationer

I internationella avtal framhävs den behöriga myndighetens oberoende. Finlands godkände den 5 januari 1996 konventionen om kärnsäkerhet, som ingicks i Wien den 20 september 1994. Convention on Nuclear Safety; CNS). Nationellt trädde konventionen i kraft den 24 oktober 1996 (FördrS 74/1996). Enligt artikel 8 i kärnsäkerhetsavtalet ska tillsynsmyndigheten ha tillräckliga befogenheter och kompetens samt finansiella och mänskliga resurser för att kunna utföra de för myndigheten fastställda skyldigheterna. Tillsynsmyndighetens uppgifter ska dessutom vara effektivt avskilda från de organ eller organisationers uppgifter som verkar för främjande eller utnyttjande av kärnenergi. Enligt artikel 20.2 i konventionen om säkerheten vid hantering av använt kärnbränsle och om säkerheten vid hantering av radioaktivt avfall (FördrS 36/2001) ska lämpliga åtgärder vidtas för att säkerställa en effektiv oberoende ställning mellan tillsynsfunktionen och andra funktioner för de fall organisationer ägnar sig såväl åt hanteringen av använt kärnbränsle eller radioaktivt avfall som åt tillsynen av denna hantering.

Kravet har betonats också i de internationella rekommendationerna. Till exempel den internationella atomenergiorganisationen (eng. International Atomic Energy Agency, IAEA) anser i sina säkerhetskrav att genomförandet av faktiskt oberoende kräver att tillsynsmyndigheten bland annat har tillräcklig auktoritet och tillräckligt kompetenta medarbetare, tillgång till tillräckliga ekonomiska resurser, förmåga att fatta självständiga beslut samt frihet från externt

tryck. Syftet med det faktiska oberoendet är inte att begränsa det nödvändiga nära samarbetet med övriga tillsynsmyndigheter eller nationella organisationer och inte heller de av statens fastställda allmänna politiska riktlinjerna, som inte anknyter till tillsynsbefogenheter och -uppgifter.

Kravet på en oberoende myndighet ingår i en av IAEA:s tio säkerhetsprinciper (eng. Safety Fundamentals SF-1, Principle 2). Kravet preciseras i IAEA:s allmänna säkerhetskrav (eng. General Safety Requirements, GSR 1: Governmental, Legal and Regulatory Framework for Safety, Requirement 4). Det finns många olika dimensioner i det effektiva oberoendet och det är möjligt att främja genomförandet av dessa på olika sätt. Dessa dimensioner och hur de kan beaktas i tillsynsmyndighetens verksamhet har granskats i exempelvis IAEA:s allmänna anvisning (eng. General Safety Guide, GSG-12, Organization, Management and Staffing of the Regulatory Body for Safety).

2.3 Beredskap för nödsituationer med strålrisk i strålsäkerhetsdirektivet

Det finns bestämmelser med krav på beredskap för nödsituationer i artikel 98 i strålsäkerhetsdirektivet. Enligt punkt 1 ska medlemsstaterna säkerställa att beredskapsplaner upprättas i förväg för de olika typer av nödsituationer som identifierats vid en bedömning av potentiell exponering i nödsituationer. Enligt punkt 4 ska medlemsstaterna säkerställa att beredskapsplanerna regelbundet testas, ses över och, beroende på vad som är lämpligt, ändras, med beaktande av lärdomar från tidigare fall av exponering i nödsituationer och med beaktande av resultaten av deltagandet i beredskapsövningar på nationell och internationell nivå.

3 Nuläge och bedömning av nuläget

3.1 Lagen om strålsäkerhetscentralen

Strålsäkerhetscentralen (STUK) är en statlig förvaltningsmyndighet som hör till social- och hälsovårdsministeriets förvaltningsområde om vilken det föreskrivs i lagen och förordningen om strålsäkerhetscentralen. Strålsäkerhetscentralen leds av en generaldirektör, som utnämns av statsrådet. I lagen om Strålsäkerhetscentralen finns det bestämmelser om verksamhetsområde, ledning, ingående av avtal och beställda undersökningar samt ett aktiebolag som erbjuder internationella sakkunnigtjänster. Lagen innehåller dessutom bestämmelser om avgifter, allmän rätt att utfärda förordningar och ikraftträdandet. Bestämmelserna om bland annat Strålskyddscentralens uppgifter, organisation och person har utfärdats genom förordning av statsrådet.

3.1.1 Strålsäkerhetscentralens verksamhetsområde och ställning

Enligt 1 § i lagen om strålsäkerhetscentralen har centralen grundats för förhindrande och begränsning av skadliga inverknings av strålning, för säkerhetskontroll vid användning av strålning och kärnenergi samt för forskning, utbildning och information i anslutning till dessa uppgifter.

Centralens verksamhetsområde är starkt knutet till tillsyn över säkerheten vid användning av strålning och kärnenergi sådan det föreskrivs om den i strålsäkerhetslagen och kärnenergilagen. Enligt 13 § 1 mom. i strålsäkerhetslagen svarar social- och hälsovårdsministeriet för den högsta ledningen och styrningen av tillsynen över efterlevnaden av den lagen. Enligt 54 § 1 mom. i kärnenergilagen ankommer den högsta ledningen och tillsynen på kärnenergiområdet på arbets- och näringsministeriet.

Strålsäkerhetscentralen har dessutom uppgifter i anknytning till vissa andra ministeriers förvaltningsområden. Dessa uppgifter grundar sig framför allt på bestämmelser i anknytning till utrikesministeriets, inrikesministeriets och kommunikationsministeriets förvaltningsområden i räddningslagen (379/2011) och lagen om transport av farliga ämnen (1994/719) dvs. den s.k. TFÄ-lagen.

I nuläget finns det inga uttryckliga bestämmelser gällande Strålsäkerhetscentralens oberoende ställning i beslutsfattandet inom dess tillsynsverksamhet. I dag grundar sig centralens oberoende ställning på den allmänna författningsrättsliga och offentlighetsrättsliga lagstiftningen såsom bestämmelserna i grundlagen och de allmänna förvaltningslagarna. Det finns bestämmelser om lagbundenhet och lagenlighet i 2 §, fördelningen av statliga uppgifter enligt principen om tredelad makt i 3 §, jämlikhetsprincipen i 6 § och rätten att på behörigt sätt få sin sak behandlad av en myndighet som är behörig enligt lag i 21 § i grundlagen. I förvaltningslagen finns det allmänna rättsprinciper för förvaltningen, som bland annat inkluderar ett krav på jämlik och opartisk behandling samt på att myndigheternas åtgärder ska vara opartiska och stå i rätt proportion till sitt syfte. Förvaltningslagen innehåller dessutom bestämmelser om tjänstemans jäv. Oberoendet förverkligas dessutom delvis genom organisationslagstiftningen och delvis också genom bestämmelserna i de substanslagar, såsom kärnenergilagen och strålsäkerhetslagen, som gäller centralens juridiska befogenheter för tillsynen. För att bestämmelserna om oberoende bättre ska motsvara kraven i de internationella avtalen, EU-direktiven och internationella rekommendationerna är det nödvändigt att införa separata bestämmelser om strålnings- och kärnsäkerhetsmyndighetens oberoende i lagstiftningen.

Enligt GSG-12 kan politiskt oberoende främjas genom att det utförs regelbundna auditeringar och kollegiala granskningar, som publiceras. Juridiskt oberoende kan påvisas genom dokumentation av givna beslut samt det rättsliga och tekniska genomförandet av dem. Främjandet av oberoende påverkar transparensen, konsekvensen och förutsägbarheten i tillsynsmyndighetens beslutsfattande.

Enligt GSG-12 är ekonomiskt oberoende ett av de viktigaste sätten att påverka det faktiska oberoendet. Därför bör finansieringsmekanismerna vara tydligt definierade i lagstiftningen och tillsynsmyndighetens budget får inte vara beroende av prestationer, viten eller andra avgifter av straffnatur. Tillsynsmyndigheten bör kunna fördela sina ekonomiska resurser självständigt på sina administrativa åtgärder och den del av statsförvaltningen som ansvarar för utveckling, stöd eller verksamhet i branschen bör inte vara med och fatta beslut om eller godkänna den budget som anvisas tillsynsmyndigheten. Ett annat viktigt sätt att påverka det faktiska oberoendet är att garantera personalens kompetens. Tillsynsmyndigheten bör ha tillräcklig teknisk sakkunskap som balanserar mellan tillsynsmyndighetens olika funktioner. Om tillsynsmyndigheten behöver extern rådgivning eller tjänster bör dessa vara opartiska, fria från alla intressekonflikter och de bör inte minska på de ansvarsområden som anvisats tillsynsmyndigheten. Det ekonomiska oberoendet i Strålsäkerhetscentralens tillsynsverksamhet grundar sig på att centralens tillsynsverksamhet är avgiftsbelagd, avgifter av skattenatur som tas ut av verksamhetsutövarna samt budgetfinansiering från staten. Den avgiftsbelagda kärnsäkerhetstillsynen grundar sig på lagen (150/1992) och förordningen om grunderna för avgifter till staten (211/1992) samt handels- och industriministeriets beslut om när Strålsäkerhetscentralens prestationer vid övervakningen av kärnsäkerheten skall vara avgiftsbelagda och om avgiftsgrunderna (1285/1993). Den avgiftsbelagda strålsäkerhetstillsynen grundar sig förutom på lagen och förordningen om grunderna för avgifter till staten också på social- och hälsovårdsministeriets förordning om avgifter som ska uppbäras för Strålsäkerhetscentralens prestationer (1167/2020). Enligt 189 § i strålsäkerhetslagen tas en tillsynsavgift ut i form av en avgift av skattenatur som tas ut till staten.

Isärhållningen av Strålsäkerhetscentralen från de övriga organen och organisationerna inom verksamhetsområdet förverkligas så att centralens existens grundar sig på lag stiftad av riksdagen, det vill säga lagen om strålsäkerhetscentralen. Likaså grundar sig ledningen och beslutanderätten på lagstiftningen och centralens generaldirektör ansvarar för dessa såvida inget annat föreskrivs om beslutanderätten eller fastställs i centralens arbetsordning.

Medarbetarnas oberoende bygger för sin del delvis på de allmänna behörighetsförutsättningarna i statens tjänstemannalagstiftning och delvis på bestämmelserna om direktörernas behörighet i förordningen om strålsäkerhetscentralen. Oberoendet i centralens tillsynsverksamhet tryggas dessutom av bland annat karensavtalet och tillstånd för bisyssla i tjänstemannalagen samt bestämmelserna om jäv i förvaltningslagen.

Enligt GSG-12 påverkas tillsynsmyndighetens oberoende på ett väsentligt sätt av att medarbetarna har tillräcklig kompetens och teknisk sakkunskap. Strålsäkerhetscentralens forsknings- och utvecklingsverksamhet samt de erbjudna sakkunnigtjänsterna bidrar för sin del till att medarbetarna upprätthåller och utvecklar sin kompetens. Det här stöder även tillsynsmyndighetens oberoende ställning.

3.1.2 Uppgifter och avtal i anknytning till dem

Bestämmelserna om Strålsäkerhetscentralens uppgifter finns i förordningen om strålsäkerhetscentralen. Strålsäkerhetscentralens uppgifter anknyter framför allt till utövandet av tillsyn över att strålsäkerhetslagen och kärnenergilagen följs. Centralen har dessutom forsknings-, undersöknings- och utvecklingsverksamhet och den producerar sakkunnigtjänster inom sitt verksamhetsområde på affärsekonomiska grunder. Utöver dessa har centralen internationella uppdrag. I nuläget finns det relativt heltäckande bestämmelser om centralens uppgifter. Centralen har de facto också centrala uppgifter som grundar sig på övrig nationell lagstiftning och som inte kan utläsas ur ordalydelsen i den nuvarande förordningen. Till dessa hör exempelvis uppgifter i anknytning till transport av farliga ämnen och räddningsväsendet.

Strålsäkerhetscentralen ingår avtal med övriga myndigheter och övriga instanser och anlitar vid behov sakkunniga i anknytning till sitt verksamhetsområde och sina uppgifter. Bestämmelser om centralens permanenta sakkunniga utfärdas genom förordning.

3.1.3 Lagstiftning om STUK International Oy

En ny 4 a § om STUK International Oy fogades till lagen om strålsäkerhetslagen genom lagen om ändring av lagen om strålsäkerhetscentralen (1414/2015). Förslaget till ändring av lagen fanns i regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av lagen om strålsäkerhetscentralen (RP 60/2015 rd).

STUK International Oy är ett av finska staten ägt bolag med en särskild uppgift, vars bransch är de internationella sakkunnigtjänster som gäller strål- och kärnsäkerhet. Bestämmelserna om bolaget finns i den gällande lagen om strålsäkerhetscentralen. STUK International Oy erbjuder internationella sakkunnigtjänster som gäller strål- och kärnsäkerhet. Social- och hälsovårdsministeriet ansvarar för ägarstyrningen av bolaget. Bolaget utnyttjar Strålsäkerhetscentralens sakkunnigas och externa sakkunnigas arbetsinsats i sina projekt. Genom projekten spelar STUK International Oy en betydande roll också för bevarandet och utvecklingen av den nationella strål- och kärnsäkerhetskompetensen. Bolaget arbetar dessutom på internationell nivå för främjande av strål- och kärnsäkerhet. Bestämmelserna om bolagets verksamhet finns i bolagets stiftelseurkund och i bolagsordningen. Det finns inget behov av lagstiftning om STUK International Oy i den nu föreslagna lagen om Strålsäkerhetscentralen eller i någon annan separat lag.

3.2 Lag om ändring av strålsäkerhetslagen

Den omarbetade strålsäkerhetslagen (859/2018) trädde i kraft den 15 december 2018. Med lagen genomfördes EU:s strålsäkerhetsdirektiv. Det är nödvändigt att göra rättelser av teknisk natur i vissa ordalydelser i lagen huvudsakligen till följd av vid tillsynen observerade ändringsbehov. Dessutom görs det en uppdatering av storleken på de i bilaga till lagen föreskrivna årliga tillsynsavgifterna att i euro motsvara utvecklingen i kostnadsstrukturen för det från början av 2019 genomförda systemet för Strålsäkerhetscentralens avgifter av skattenatur med ytterligare beaktande av den beräknade kostnadsutvecklingen.

4 Förslagen och deras konsekvenser

4.1 De viktigaste förslagen

I propositionen föreslås det att en lag om Strålsäkerhetscentralen utfärdas som upphäver lagen om strålsäkerhetscentralen (1069/1983). Lagförslaget förtydligar bestämmelserna om centralens verksamhetsområde och uppgifter.

I lagen föreskrivs det om Strålsäkerhetscentralens oberoende ställning vid den utövade tillsynen och ställningstaganden. Lagstiftningen ändrar inte det existerande rättsläget utan det är fråga om att införa det nuvarande faktiska oberoendet i lagen. I detta hänseende gäller det genomförande av kärnsäkerhetsdirektivet och strålsäkerhetsdirektivet, vilka båda kräver att den tillsynsmyndighet som ansvarar för strål- och kärnsäkerheten är oberoende i beslut med anknytning till myndighetens tillsynsverksamhet. Utöver den egentliga tillsynsverksamheten och beslutsfattandet i anknytning till den föreslås det att det i lagen föreskrivs om centralens oberoende gällande ställningstaganden av typ utlåtanden och initiativ inom sitt verksamhetsområde.

I propositionen föreslås det att det i lagen (2 §) införs bestämmelser om Strålsäkerhetscentralens uppgifter, som tidigare ingick i förordningen, och vissa främst lagtekniska ändringar, med vilka centralens uppgifter förtydligas i lag. Det är exempelvis nödvändigt att i lagen införa bestämmelser om Strålsäkerhetscentralens uppgifter grundade på räddningslagen och lagen om transport av farliga ämnen samt produktion av mättjänster. Enligt bestämmelserna i förslaget får Strålsäkerhetscentralen som ny uppgift, som är att göra en bedömning av organiseringen av den nationella beredskapen för nödsituationer med strålrisk och att ge rekommendationer om denna. Med bestämmelserna är det dock ganska långt endast gällande praxis som införs i lagstiftningen. Det föreslås inte i övrigt några nya uppgifter för Strålsäkerhetscentralen i lagförslaget.

Det föreslås vissa preciseringar i det lagförslag som gäller ändringen av strålsäkerhetslagen. Till dessa hör bland annat lagstiftning om internationellt informationsutbyte vid strålsäkerhetsincidenter samt nödsituationer med strålrisk. Det föreslås att bestämmelserna om begränsningarna för exponering mot naturlig strålning preciseras, så att de åtgärder som krävs för begränsning av exponeringen i fortsättningen ska vidtas utan obefogat dröjsmål. Det föreslås dessutom att bestämmelserna om betalningsrörelsen för de tillsynsavgifter som Strålsäkerhetscentralen tar ut preciseras för att underlätta Strålsäkerhetscentralens indrivningsuppgift. I bilagan till strålsäkerhetslagen föreslås det en uppdatering av de tillsynsavgifter av skattenatur som tas ut av verksamhetsutövaren att i euro motsvara den beräknade kostnadsutvecklingen för Strålsäkerhetscentralens verksamhet.

4.2 De huvudsakliga konsekvenserna

4.2.1 Ekonomiska konsekvenser

4.2.1.1 Konsekvenser för statsekonomin

Genom propositionen uppdateras lagstiftningen om ämbetsverket. Därtill förtydligar lagstiftningen genomförandet av artikel 5.2 i kärnsäkerhetsdirektivet och artikel 76.2 i strålsäkerhetsdirektivet i fråga om ämbetsverkets oberoende och genomförande av artikel 98 i strålsäkerhetsdirektivet i fråga om beredskap för nödsituationer med strålrisk.

Reformen av lagen om strålsäkerhetscentralen har inga ekonomiska konsekvenser eftersom det huvudsakligen är fråga om en lagstiftningsteknisk reform.

Lagförslagen om ändring av strålsäkerhetslagen har däremot ekonomiska konsekvenser för statsekonomin. Moderata höjningar föreslås i bilagans avgifter av skattenatur. Sedan början av 2019 har Strålsäkerhetscentralen tagit ut tillsynsavgifter av skattenatur av verksamhetsutövarna. Vid den tidpunkten grundade sig allokeringen av tillsynsavgifterna på en bedömning som i viss utsträckning visat sig vara otillräcklig varför ändringar föreslås i tillsynsavgifterna. Eftersom den bärande principen för betalsystemet i princip är att avgifterna ska täcka kostnaderna är det nödvändigt att justera tillsynsavgifterna att motsvara den förhöjda kostnadsnivån. Genom höjningen ändras de årliga tillsynsavgifterna så att de bättre motsvarar de verkliga kostnaderna för de funktioner som täcks med dem. I princip justeras de årliga tillsynsavgifterna inte att motsvara sina kostnader med samma tidsintervall som de prestationsbaserade avgifterna som Strålsäkerhetscentralen tar ut, som justeras genom förordning om avgifter som tas ut för Strålsäkerhetscentralens tjänster utfärdad av social- och hälsovårdsministeriet med två eller tre års mellanrum.

Utöver de prishöjningar som gjorts inom ramen för betalningsklasserna föreslås det en allmän höjning av priserna med 11,5 %. Höjningen inkluderar en rimlig bedömning av hur den allmänna kostnadsnivån kommer att stiga under en granskningsperiod på fyra år. Bedömningen grundar sig på Strålsäkerhetscentralens bokslut och kostnadsberäkning för 2019–2021 samt prognosen över de kostnader som Strålsäkerhetscentralen kommer att ha för tillsynen över iakttagande av strålsäkerhetslagen 2022–2025. Syftet med ändringarna i priserna är att höja tillsynsavgifterna till den nivå som täcker kostnaderna för Strålsäkerhetscentralens tillsyn under de kommande åren.

Bokslutet och kostnadsberäkningen för 2019–2020 visar att prissättningen av tillsynen för vissa av de verksamhetsområden över vilka tillsyn utövas har visat överskott och för andra underskott. Den här snedvridningen har rättats till genom en höjning av avgifterna i de avgiftsklasser som visat underskott och å andra sidan sänkning av avgifterna för de avgiftsklasser som visat överskott. För att uppnå en bättre kostnadsmotsvarighet har tyngdpunkten för förändringarna i priserna också förskjutits från källspecifika tilläggsavgifter mot funktionsbaserade grundavgifter.

Beaktats har likaså Strålsäkerhetscentralens flytt till nya lokaler 2022, som leder till en betydande ökning i de årliga hyreskostnaderna. I höjningen ingår också en årlig arbetsinsats om cirka 700 timmar, som 2021 övergår från den avgiftsbelagda tillsynen över strålningsverksamheten till tillsyn som finansieras med skatter när de viktigaste övergångsperioderna i strålningslagen tar slut. Motsvarande arbetsinsats minskar i den avgiftsbelagda tillsynen över strålningsverksamheten, vilket betyder att den ökade arbetsinsatsen inte ökar de totala kostnaderna för tillsynen.

Kostnadsutveckling för tillsynen av skattenatur			
År	Anslag (M€)	Intäkter (M€)	Kostnader (M€)
2019	2,27	2,18	1,87
2020	2,27	2,88	2,50
2021	2,55	2,57	2,80
2022*	2,63	2,63	2,63
2023*	2,83	2,83	2,83
2024*	2,83	2,83	2,83
2025*	2,83	2,83	2,83
2026*	2,83	2,83	2,83

Tabell 1. Budgetfinansieringen av Strålsäkerhetscentralens tillsyn av skattenatur, intäkter av tillsynsavgifterna av skattenatur och kostnaderna för tillsynen

* Prognos över kostnadsutvecklingen

Siffrorna är i tusen euro. I anslagskolumnen finns det anslag som beviljats för täckning av kostnaderna för tillsynen av skattenatur på Strålsäkerhetscentralens omkostnadsmoment i statsbudgeten. Anslagen för 2023–2026 har fastställts i planen för de offentliga finanserna. Den årliga inkomstökningen enligt de grunder för höjning av avgifter av skattenatur som föreslås i propositionen är 200 000 euro, vilket motsvarar den beräknade höjningen av kostnadsnivån vid Strålsäkerhetscentralen. Intäkterna och kostnaderna för 2022–2026 är uppskattningar.

De nu föreslagna höjningarna av tillsynsavgifterna har redan beaktats i planen för de offentliga finanserna. Om uppskattningarna av intäkterna och kostnaderna ändras beaktas dessa i statens budgetprocess och planerna för de offentliga finanserna.

Det föreslås också att bilagan till strålsäkerhetslagen ändras så att två nya avgiftsklasser grundas för tillsynsavgift för verksamhet som medför exponering för naturlig strålning enligt följande:

- H Luftfart
- I Verksamhet i vilken personalen exponeras för radon samt

Verksamhet i vilken personalen exponeras för annan naturlig strålning än radon eller kosmisk strålning.

Verksamheten i den nya avgiftsklassen H ingår i nuläget i avgiftsklass B och verksamheten i avgiftsklass I ingår i avgiftsklass C. Ändringen är nödvändig eftersom det utgående från den beräknade kostnadsnivån för 2022–2025 inte finns något särskilt tryck på höjning av priserna för tillsynen över verksamhet som exponerar för naturlig strålning i motsats till tillsynen över joniserande strålning i avgiftsklasserna B och C. Till följd av den förutspådda kostnadsnivåökningen görs dock en 11,5 % allmän höjning i avgifterna för tillsynen över all användning av joniserande strålning, naturligt strålning och icke-joniserande strålning.

Enligt bokslutet för 2021 var Strålsäkerhetscentralens intäkter sammanlagt 23 miljoner euro. Intäkterna från de tillstånds- och andra prestationsavgifter som föreskrivs genom social- och hälsovårdsministeriets förordning om avgiftsbelagd strålverksamhet var 3 % av Strålsäkerhetscentralens totala inkomster. Majoriteten av inkomsterna, 86 %, bestod av avgiftsbelagd tillsyn över kärnsäkerhet. Serviceverksamhetens intäkter var 9 % av inkomsterna och intäkterna från samfinansierad verksamhet och samarbetsverksamhet var 2 %.

Strålsäkerhetscentralen får inte inkomsterna av skattenatur från den tillsynen över strålverksamheten, utan centralen får ett belopp som motsvarar de uppskattade inkomsterna inom ramen för sitt anslag.

Tillsynsavgift för användning av joniserande strålning: Grundavgift på basis av verksamhetstyp (€)

Avgiftsklass	Nuvarande avgift	Justerad avgift utgående från resultatet av kostnadsberäkningen	Höjning av kostnadsnivån 11,5 %	Sammanlagt: Ny avgift
Avgiftsklass för verksamhet A	160			180
Avgiftsklass för verksamhet B	400	550	63	620
Avgiftsklass för verksamhet C	1 000	1 500	173	1 680
Avgiftsklass för verksamhet D	1 500		173	1 680
Avgiftsklass för verksamhet E	3 700		426	4 130
Avgiftsklass för verksamhet F	9 500	9 000	1 035	10 040
Avgiftsklass för verksamhet G	20 000		2 300	22 300

Tillsynsavgift för användning av joniserande strålning: Tilläggsavgiften på basis av strålkälla (€)

Avgiftsklass	Nuvarande avgift	Justerad avgift utgående från resultatet av kostnadsberäkningen	Höjning av kostnadsnivån 11,5 %	Sammanlagt: Ny avgift
Avgiftsklass för strålkälla A	35		4	40
Avgiftsklass för strålkälla B	70	67	8	80
Avgiftsklass för strålkälla C	120		14	140
Avgiftsklass för strålkälla D	370	350	40	390
Avgiftsklass för strålkälla E	500		58	560
Avgiftsklass för strålkälla F	750		86	840

Avgiftsklass för strålkälla G	1 000		115	1 120
Avgiftsklass för strålkälla H	3 000		345	3 350
Avgiftsklass för strålkälla I	5 400		621	6 030

Tillsynsavgift för verksamhet som medför exponering för naturlig strålning (€)

Avgiftsklass	Nuvarande avgift	Justerad avgift utgående från resultatet av kostnadsberäkningen	Höjning av kostnadsnivån 11,5 %	Sammanlagt: Ny avgift
Avgiftsklass för verksamhet H (var tidigare B)	400		46	450
Avgiftsklass för verksamhet I (var tidigare C)	1 000		115	1 120
Avgiftsklass för verksamhet G	20 000		2 300	22 300

Tillsynsavgift för användning av icke-joniserande strålning (€)

Avgiftsklass	Nuvarande avgift	Justerad avgift utgående från resultatet av kostnadsberäkningen	Höjning av kostnadsnivån 11,5 %	Sammanlagt: Ny avgift
Avgiftsklass för verksamhet A	160		18	180
Avgiftsklass för verksamhet E	500		58	560

Tabell 2. Konsekvenserna av de föreslagna höjningarna av avgifterna av skattenatur i euro (avrundningarna gjorda uppåt till närmaste tio euro).

4.2.1.2 Konsekvenser för företagens ekonomi

Genom propositionen om ändring av strålsäkerhetslagen görs en moderat höjning av verksamhetsutövarnas avgifter av skattenatur såsom beskrivits i avsnittet ”Konsekvenser för statsekonomin” här ovan. Företagens avgifter höjs beroende på strålningsverksamhetens eller strålningskällans klass med beaktande av kostnadsprognosens höjningsbehov på 11,5 %.

I fråga om naturlig strålning påverkas verksamhetsutövarna dessutom av ändringen i strålsäkerhetslagen sålunda att det sker en åtstramning kring minskningen av exponeringen (exempelvis genom radonsaneringar), genom att åtgärder ska vidtas utan obefogat dröjsmål. Det är i vilket

fall som helst nödvändigt att vidta åtgärderna, vilket betyder att förslaget om detta inte har några företagsekonomiska konsekvenser.

Utredningen av uppgifterna om tidigare exponeringar i arbetet hos utländsk personal i flygverksamheten underlättas, vilket motsvarar nuvarande praxis eftersom det i praktiken inte heller i nuläget är möjligt att för den här personalen utreda uppgifterna om antalet flygtimmar, vilket betyder att det är motiverat att minska flygbolagens administrativa börda. Det finns utländska anställda hos de flygbolag som fått trafik tillstånd i Finland. Det finns inte ett motsvarande dosregister för i hemländerna för de arbetstagare som kommer från länder utanför Europeiska unionen och arbetsgivarna är inte skyldiga att undersöka de anställdas exponering för strålning. Gränsen för arbetsrelaterade doser vid utövandet av luftfart är för tillfället 6 millisievert, vilket flygbolagen i princip eftersträvar i sin verksamhet. Gränsen för en strålanställd är högst 20 millisievert i dygnet.

4.2.2 Konsekvenser för myndigheternas verksamhet

Genom bestämmelserna om Strålsäkerhetscentralens oberoende tryggas det att centralens myndighetstillsyn och ställningstaganden är oberoende. Syftet med resultatstyrningen av ämbetsverken och ministeriernas förvaltningsområden och institutioner är att säkerställa att förvaltningsområdet och ämbetsverken fungerar effektivt och verkningsfullt för att uppnå de strategiska målsättningarna i regeringsprogrammet och för förvaltningsområdet. Resultatstyrningen koncentrerar sig på viktiga och omfattande frågor som kräver förändring och ökad samhällelig påverkan. Resultatstyrningen ingriper inte i institutionernas enskilda beslut eller ställningstaganden. Därmed påverkar bestämmelserna om Strålsäkerhetscentralens oberoende i 1 § 2 mom. i den föreslagna lagen om Strålsäkerhetscentralen varken social- och hälsovårdsministeriets eller arbets- och näringsministeriets styrning av ämbetsverket. I princip har bestämmelserna om oberoende inte heller några konsekvenser för domstols- och laglighettstillsynen över Strålsäkerhetscentralens verksamhet.

I en strålsituation är det ett flertal myndigheter (räddningsmyndigheten på såväl riksomfattande, regional och lokal nivå) som behöver Strålsäkerhetscentralens sakkunskap och rekommendationer. I nuläget är rättsgrunden för den tväradministrativa samordningen kring agerandet vid en nödsituation med strålningsrisk inte tillräcklig. Enligt bedömning kommer Strålsäkerhetscentralens uppgift gällande beredskapen för situationer med strålsäkerhetsfara, som avser utvärdering av de nationella beredskapsarrangemangen och givande av rekommendationer, att förtydligas och förbättra beredskapen för och agerandet under nödsituationer med strålrisk.

Verksamhetsförutsättningarna för Strålsäkerhetscentralens myndighetstillsyn förbättras dessutom genom preciseringar i strålsäkerhetslagen utgående från vid tillsynen observerade ändringsbehov.

5 Alternativa handlingsvägar

5.1 Handlingsalternativen och deras konsekvenser

Förslaget till lag om Strålsäkerhetscentralen var till sitt innehålla utlagd på remiss i mera kortfattad form än vad som nu presenteras. När lagen var utlagd på remiss innehöll den främst den minimilagstiftning som krävs enligt 119 § i grundlagen om Strålsäkerhetscentralens verksamhetsområde och ställning samt uppgifter. I övrigt föreslogs det att bestämmelserna om ämbetsverkets ärenden av typ ledning, bestämmanderätt och personal utfärdas genom förordning. Det föreslagna lagstiftningstekniska genomförandet av organisationslagstiftningen avviker från det genomförande som har valts för flera andra av statsförvaltningens organisationer. Motiveringen

till det i propositionen föreslagna lagstiftningssättet är flexibiliteten. Orsaken till det mera kortfattade presentationssättet är att direktiven redan i nuläget ställer krav på lagstiftningen om Strålsäkerhetscentralens organisation, på grund av vilket det till följd av Strålsäkerhetscentralens bransch hade varit väntat att EU-lagstiftningen också i fortsättningen kan föranleda sådana förpliktelser som betyder att ändringar görs i organisationslagstiftningen. Det hade varit lättare att genomföra dessa nationellt inom utsatt tid, om man kunnat undvika att ta in bestämmelserna i lag i sådana situationer där det inte är nödvändigt enligt grundlagen. Flexibilitet var motiveringen till det lagstiftningsförfarande som föreslogs i propositionen. Eftersom det föreslagna lagstiftningstekniska genomförandet av organisationslagstiftningen hade avvikit från det lagtekniska genomförandet för flera andra av statsförvaltningens organisationer, rekommenderade finansministeriet under remissförfarandet att bestämmelser om ledning och beslutanderätt, inklusive bestämmelser om en arbetsordning, ska införas i lagen.

För genomförandet av organisationslagstiftningen valdes till följd av remissvaren ett sätt med ökad lagstiftning i lag och minskad lagstiftning genom förordning med beaktande av att 119 § i grundlagen i viss utsträckning ger möjlighet att överväga vilken nivå som väljs på lagstiftningen. Eftersom det främst är fråga om ett lagstiftningstekniskt val har det inte just alls några finansiella, samhälleliga eller andra viktiga konsekvenser.

Ett alternativ hade också varit att den nuvarande lagen om Strålsäkerhetscentralen, trots att den är föråldrad, lämnas i kraft oförändrad eller att endast de delar av lagen som gäller oberoende ändras. Det är i viss mån problematiskt att lämna lagen oförändrad med beaktande av att bestämmelserna om centralens uppgifter i nuläget finns på förordningsnivå och inte i lagen. Ett effektivt nationellt genomförande av strål- och kärnsäkerhetsdirektiven kräver dessutom lagstiftning om centralens ledningssystem och personalens utbildningsarrangemang. Det här betyder att ändringar görs även i förordningen om strålsäkerhetscentralen. Ändringarna i förordningen kan genomföras utan reform på lagnivå. Eftersom organisationslagstiftningen bildar en helhet är det ändamålsenligt att förnya både lagen och förordningen samtidigt.

6 Remissvar

De som gav utlåtanden var huvudsakligen positivt inställda till propositionen. I sina utlåtanden kritiserade dock många av dem som gav utlåtanden de höjningar av avgifterna av skattenatur som ingår i förslaget (Samkommunen Helsingfors och Nylands Sjukvårdsdistrikt, Birkalands sjukvårdsdistrikt, Siun sote- Samkommunen Norra Karelen social- och hälsovårdstjänster, Samkommunen Egentliga Tavastlands sjukvårdsdistrikt, Helsingfors universitet avdelningen för kemiska vetenskaper, Jyväskylä universitet samt Strålsäkerhetsdelegationen). I sina utlåtanden ansåg de som gav utlåtanden att verksamhetsutövarens ansvar har ökat med den nuvarande strålsäkerhetslagstiftningen, vilket betyder att det inte är skäligt att myndighetens faktureringsnivå igen höjs. I sitt utlåtande anser Finlands universitetsrektorers råd Unifi rf att ändringen i betalningsgrunderna inte får orsaka en betydande höjning av kostnadsnivån för universiteten, vars finansiering av forskningsverksamheten lider av ett allt hårdare kostnadstryck.

Inrikesministeriet, miljöministeriet, Samkommunen Egentliga Finlands sjukvårdsdistrikt, Södra Karelen social- och hälsovårdstjänster, Finlands Kommunförbund rf, Akava rf, Finlands näringsliv EK, Finlands Läkarförbund rf, Suomen Romukauppiainen Liitto Ry och Finlands Fackförbunds Centralorganisation FFC rf hade ingenting att uttala sig om i propositionen.

I sitt utlåtande konstaterar justitieministeriet att den ordalydelse som föreslås i 3 § i den föreslagna lagen om strålsäkerhetscentralen indikerar att det också kan vara fråga om överföring av skötselns av den offentliga förvaltningens uppgifter från Strålsäkerhetscentralen till privata aktörer: ”och andra uppgifter som hör till centralens verksamhetsområde.” För att inga oklarheter

ska uppstå gällande förvaltningsuppgifterna bör bestämmelsen preciseras på den här punkten under den fortsatta beredningen. För 189 § 4 mom. i förslaget anser justitieministeriet att det i skenet av utkastet förblir oklart varför man inte kan stöda sig på bestämmelserna om hörande och avvikelser i förvaltningslagen.

I sitt utlåtande konstaterar avdelningen för ägarstyrning vid statsrådets kansli att det har varit nödvändigt med lagstiftning om STUK International Oy på lagnivå eftersom detta i allmänhet varit tillvägagångssättet vid ombildning av statliga funktioner till bolag. I sitt utlåtande konstaterar statsrådets kansli att det av motiveringarna inte framgår varför bestämmelser om bolaget också i fortsättningen ska finnas i lag och vilket mervärde den föreslagna lagen om STUK International Oy har för ägarstyrningen av bolaget (SHM), förhållandet mellan Strålsäkerhetscentralen och bolaget samt bolagets verksamhet. Statsrådets kansli konstaterar att det är möjligt att genomföra lagförslagets innehåll gällande bolagets ställning och uppgifter utan bestämmelser på lagnivå exempelvis genom att föreskriva om dem i bolagsordningen. Statsrådets kansli tar dessutom upp att lagen om statens bolagsinnehav och ägarstyrning (1368/2007) i egenskap av statsägt aktiebolag samt aktiebolagslagen (624/2006) som allmän lag som sådana tillämpas på bolaget. Staten är ägare i över 60 aktiebolag och för dessa förekommer det sällan bolagsspecifik speciallagstiftning. I princip är de bolag som har en egen speciallag bolag med ett statligt specialuppdrag.

I sitt utlåtande fäste finansministeriet uppmärksamhet vid 1 § 2 mom. gällande Strålsäkerhetscentralens verksamhetsområde och ställning. Finansministeriet konstaterar att det också är motiverat att beskriva hur den föreslagna 1 § kommer att ändra styrningen av ämbetsverket, här som exempel resultatstyrningen, i och med att det är uppenbart motiverat att fokus för utkastet till regeringens proposition ligger på verkets oberoende ställning. Finansministeriet konstaterar att bestämmelserna om befogenheterna att utöva offentlig makt ska finnas i lagen, medan befogenheterna för de övriga uppgifternas del också kan utfärdas genom förordning av statsrådet. Finansministeriet konstaterar att det, om större flexibilitet önskas, är möjligt att lämna en del av de uppgifter som föreslås införas i lagen att föreskrivas genom utfärdande av en förordning av statsrådet. Finansministeriet tar också ställning till den valda lösningen, där alla bestämmelser om ledningen av ämbetsverket har lämnats att föreskrivas på lägre nivå än lag. Om detta konstaterar ministeriet att förfarandet eventuellt är möjligt enligt 119 § i grundlagen (731/1999), men att ministeriet inte rekommenderar detta bl.a. för att lagstiftningen om ämbetsverken ska vara enhetligt. Finansministeriet rekommenderar dessutom att en bestämmelse om ämbetsverkets arbetsordning införs i lagen. Finansministeriet konstaterar att rättsställningen utgående från motiveringarna till lagen den föreslagna lagen om STUK International Oy inte ändras eftersom bestämmelserna i den nuvarande 4 a § i lagen om strålsäkerhetscentralen överförs från ämbetsverkets förvaltningslag till en separat lag och tekniska preciseringar av bestämmelsen görs. Ministeriet anser att det inte framgår av propositionen hur stiftandet av en egen lag främjar eller kan främja dessa målsättningar. Gällande förslaget till ändringar i strålsäkerhetslagen konstaterar ministeriet att förslaget påverkar statsekonomi. Eftersom den bärande principen för avgiftssystemet är att det ska täcka kostnaderna konstaterar ministeriet att det är nödvändigt att justera de årliga tillsynsavgifterna av skattenatur så att de motsvarar höjningarna i kostnadsnivån. Finansministeriet föreslår en komplettering av propositionens konsekvensbedömning så att även kostnadseffekten av de föreslagna höjningarna framgår i sin helhet. Finansministeriet ställer också frågan på vilken nivå de influtna tillsynsavgifterna tidigare har beaktats i Strålsäkerhetscentralens omkostnader och hur dessa kommer att beaktas efter de föreslagna höjningarna samt hur och med vilken tidtabell man har avsett att effekten beaktas i Strålsäkerhetscentralens budgetfinansiering.

Enligt Strålsäkerhetscentralen har oberoendet definierats och motiverats på korrekt sätt i förslaget. Strålsäkerhetscentralen konstaterar att centralens forsknings- och utvecklingsverksamhet

samt de erbjudna sakkunnigtjänsterna upprätthåller och utvecklar centralens verksamhet, omständigheter som för sin del främjar tillsynsmyndighetens oberoende. Strålsäkerhetscentralen föreslår att det här sambandet bättre ska lyftas fram i motiveringarna. Strålsäkerhetscentralen anser det vara viktigt att den nationella beredskapen i situationer med strålsäkerhetsfara stärks, i synnerhet gällande samordnandet mellan olika myndigheter och aktörer. Strålsäkerhetscentralen föreslår att det i motiveringarna till 2 § 1 mom. 5 punkten i den föreslagna lagen om strålsäkerhetscentralen tydligt konstateras att centralens sakkunnigroll inte enbart är begränsad till nödsituationer med strålrisk utan att den även täcker beredskapen för dem. Strålsäkerhetscentralen föreslår dessutom att man bör överväga att som centralens uppgift lägga till bedömning av om beredskapsarrangemangen är tillräckliga på nationell nivå samt att rekommendationer om utveckling av dessa ska ges. Strålsäkerhetscentralen föreslår ytterligare programmet för främjande av kärn- och strålsäkerhet i Finlands närområde hör under 2 § 1 mom. 11 punkten i förslaget. Strålsäkerhetscentralen föreslår en ändring i 147 § 2 mom. i den föreslagna lagen om ändring av strålsäkerhetslagen så att åtgärdernas tillräcklighet ska konstateras med motsvarande mätningar eller beräkningar med vilka den i 146 § avsedda exponeringen har utretts. I sitt utlåtande lyfter Strålsäkerhetscentralen dessutom fram att totalreformen av strålsäkerhetslagstiftningen har fört med sig betydande förändringar. Strålsäkerhetscentralen anser det vara viktigt att en mera omfattande utvärdering av konsekvenserna av totalreformen av lagstiftningen görs i sinom tid.

Strålsäkerhetsdelegationen anser det vara speciellt viktigt att Strålsäkerhetscentralen som myndighet är oberoende och anser det vara bra att detta betonas i lagstiftningen. Delegationen överväger om det finns ett behov av att stifta en egen lag om STUK International Oy med beaktande av dess proportioner och den nuvarande verksamhetens omfattning. Delegationen konstaterar att STUK International Oy i mycket stor omfattning anlitar sakkunniga i sin verksamhet. Delegationen betonar att det också är skäl att tillräckligt transparent beskriva bolagets oberoende och de kopplingar och eventuella jäv som härvid uppstår.

I sitt utlåtande konstaterar STUK International Oy att det faktum att bolaget eftersträvar vinst har införts i statsrådets ägarpolitiska principbeslut (SrP, 8.4.2020). Bolaget anger att det är det enda statsägda bolaget som i statsrådets principbeslut har definierats som vinsteftersträvande. Utgående från detta konstaterar bolagets styrelse att det i samband med lagberedningen är skäl att precisera bolagets särskilda uppgift och att den kan uppdateras i principbeslutet under följande mandatperiod när den nya regeringen fattar ett nytt principbeslut.

6.1 Beaktande av utlåtanden

Avsnittet 4.2.2 (konsekvenser för myndigheternas verksamhet) i avsnittet med konsekvenser av propositionen har kompletterats med de föreslagna konsekvenserna av Strålsäkerhetscentralens oberoende för styrningen av ämbetsverket, i synnerhet för resultatstyrningen. De ekonomiska konsekvenserna av propositionen har kompletterats med förslaget direkta konsekvenser i euro för statsbudgeten, det vill säga hur mycket mera jämfört med i dag av de tillsynsavgifter som centralen tar ut som intäktsförs på Strålsäkerhetscentralen samt på vilken nivå i Strålsäkerhetscentralens omkostnader tillsynsavgifterna tidigare har beaktats och hur de har förverkligats, vilken utvecklingen är i framtiden samt hur detta har beaktats i budgetfinansieringen.

Det är huvudsakligen bestämmelserna om ledarskap, inkl. ledningssystemet och arbetsordningen samt befogenheter att ta avgöranden som har överförts från den förordning om Strålsäkerhetscentralen som utfärdas av statsrådet. Enligt bestämmelserna hör det därtill till Strålsäkerhetscentralens uppgift att utvärdera och ge rekommendationer om nationella arrangemang, som gäller beredskap för nödsituationer med strålrisk samt att, trots bestämmelserna om sekre-

tess, ge uppgifter för dessa ändamål. I motiveringarna till lagförslaget har dessutom Strålsäkerhetscentralens oberoende, beredningen av beredskapen för beredskapen och det internationella samarbetet preciserats i motiveringarna till lagförslaget.

Utgående från utlåtandena har lagen om STUK International Oy avlägsnats ur propositionen. I den lag som utfärdas om Strålsäkerhetscentralen föreslås en övergångsbestämmelse enligt vilken de avtal och förbindelser som ingåtts innan den här lagen träder i kraft fortsättningsvis gäller, om ingenting annat separat avtalas. Med den föreslagna övergångsbestämmelsen, som gäller samtliga avtal och förbindelser som Strålsäkerhetscentralen ingått, säkerställer också bl.a. att den definition som görs i bolaget kan genomföras med bolagsordningen och det därmed inte är nödvändigt att stifta en separat lag.

I den föreslagna lagen om Strålsäkerhetscentralen har 5 § (avtal och sakkunniga) preciserats så att experter används för utförandet av enskilda sakkunniguppgifter. Ordalydelsen i 127 § 3 mom. i strålsäkerhetslagen i enlighet med justitieministeriets utlåtande har mildrats så att Strålsäkerhetscentralen ”kan” bevilja tillstånd för förutsättningarna uppfylls, det vill säga att Strålsäkerhetscentralen har prövningsrätt i frågan. En precisering av 147 § 2 mom. i strålsäkerhetslagen har gjorts i enlighet med Strålsäkerhetscentralens förslag. Motiveringarna till 189 § 4 mom. i förslaget till lag om ändring av strålsäkerhetslagen har kompletterats med varför det är nödvändigt att införa bestämmelser om att den skattskyldige inte behöver höras i stället för att tillämpa den allmänna lagen.

Flera verksamhetsutövare motsätter sig höjningarna i de årliga tillsynsavgifter av skattenatur som finns i bilagan till strålsäkerhetslagen. Finansministeriet konstaterar för sin del i sitt utlåtande att det är nödvändigt att justera de årliga tillsynsavgifterna av skattenatur att motsvara den förhöjda kostnadsnivån eftersom principen för avgiftssystemet är att avgifterna ska motsvara kostnaderna. De årliga tillsynsavgifter som för tillfället tas ut visar ett litet underskott jämfört med de kostnader som tillsynen orsakar. Eftersom förslag om nya höjningar av avgifterna hade krävt ett nytt remissförfarande föreslås dock inga höjningar av avgifterna av skattenatur i förhållande till de förslag som varit på remiss vid den fortsatta beredningen av propositionen. Syftet är att sammanställa en ny proposition med eventuella justeringar av tillsynsavgifterna av skattenatur under nästa mandatperiod.

7 Specialmotivering

7.1 Lagen om Strålsäkerhetscentralen

1 §. Verksamhetsområde och ställning. I paragrafen föreskrivs det om Strålsäkerhetscentralens verksamhetsområde och ställning inom förvaltningen. Strålsäkerhetscentralens ställning inom förvaltningen under social- och hälsovårdsministeriet motsvarar vad som föreskrivs i 1 § i den nuvarande lagen om strålsäkerhetscentralen. Paragrafen innehåller ett nytt 2 mom. om centralens oberoende ställning i sin tillsynsverksamhet.

Enligt 1 mom. i paragrafen är Strålsäkerhetscentralen en statlig förvaltningsmyndighet inom social- och hälsovårdsministeriets förvaltningsområde som främjar och utövar tillsyn över strålsäkerheten och säkerheten vid användningen av kärnenergi. Jämfört med det tidigare rättsläget görs främst lagtekniska ändringar i lagstiftningen, ändringar i anknytning till bestämmelsens ordalydelse, som inte avser att ändra på Strålsäkerhetscentralens verksamhetsområde. Lagstiftningen förenklas också genom att forskning och kommunikation inte längre nämns som en del av centralens verksamhetsområde utan bestämmelserna om dessa finns i fortsättningen endast inom ramen för centralens uppgifter.

I samband med verksamhetsområdet används i fortsättningen begrepp för strålsäkerhet och säkerhet vid användning av kärnenergi. Det gäller begrepp som inte har definierats i lagstiftningen, men som är typiska för branschen.

Med strålsäkerhet avses här strålsäkerhet i vid bemärkelse, som täcker hela strålsäkerhetslagens tillämpningsområde. Begreppet täcker vid användningen av strålning och övrig strålningsverksamhet strålsäkerheten (eng. safety) och skyddsarrangemangen i anknytning till detta (eng. security). I begreppet strålsäkerhet ingår dessutom strålskärning av personal, patienter och befolkningen i strålningsverksamheten, vid rådande exponering och vid nödsituationer med strålrisk. Strålsäkerheten som begrepp täcker dessutom de miljöskador som strålningen orsakar. Begreppet täcker både joniserande och icke-joniserande strålning.

Med säkerheten vid användning av kärnenergi avses här på motsvarande sätt säkerheten vid användning av kärnenergi i vid bemärkelse, som täcker hela tillämpningsområdet för kärnenergilagen. Den täcker kärn- och strålsäkerheten (eng. Safety), där utgångspunkten är att användningen av kärnenergi inte får orsaka personalen eller befolkningen strålningsskador som äventyrar hälsan och inte heller skada på miljön eller egendom. Säkerheten vid användningen av kärnenergi inkluderar också övervakningen av kärnmaterial (eng. Safeguards), där syftet är att försäkra sig om att kärnmaterialet förblir i sådan fredlig användning som avses i kärnenergilagen och -förordningen samt kapitlen om de aktuella kärnmaterialen. Säkerheten vid användning av kärnenergi och strålning omfattar dessutom skyddsarrangemang (eng. Security), som avser de nödvändiga säkringsåtgärderna mot verksamhet som äventyrar kärn- och strålsäkerheten i ett kärnkraftverk och inom dess område samt på annan plats eller i transportmedel där användning av kärnenergi eller strålning utövas.

Liksom i nuläget har Strålsäkerhetscentralen uppgifter i anknytning till vissa andra ministeriers förvaltningsområden. Till de centrala uppgifterna bland dessa hör uppgifter i anknytning till arbets- och näringsministeriets förvaltningsområde när ministeriet ansvarar för högsta ledningen och styrningen av kärnenergisektorn i enlighet med 54 § § mom. i kärnenergilagen. Uppgifterna grundar sig dessutom delvis på utrikesministeriets, inrikesministeriets och kommunikationsministeriets förvaltningsområden med stöd i kärnenergilagen, räddningslagen och lagen om transport av farliga ämnen. När förvaltningsområdesöverskridande uppgifter förekommer kräver skötseln av Strålsäkerhetscentralens uppgifter liksom i nuläget samarbete mellan ministerierna. Enligt 1 § i den ikraftvarande lagen om Strålsäkerhetscentralen finns inga bestämmelser om de övriga ministeriernas roller och det föreslås inte nu heller att sådana införs i lagen.

Enligt 2 mom. har Strålsäkerhetscentralen en oberoende ställning i sina ställningstaganden och i sin tillsynsverksamhet. I nuläget finns det inga uttryckliga bestämmelser om Strålsäkerhetscentralens oberoende ställning vid beslutsfattande inom ramen för dess tillsynsverksamhet. I praktiken förverkligas den oberoende ställningen i tillsynsverksamheten delvis enligt organisationslagstiftningen och delvis enligt bestämmelserna om Strålsäkerhetscentralens juridiska befogenheter, det vill säga i synnerhet tillsynsbefogenheterna, -metoderna och rättigheterna i kärnenergilagen och strålsäkerhetslagen. Tillsynsmyndighetens oberoende ställning säkerställs i 21 § i grundlagen, som kräver att ett ärende enligt lag ska behandlas av en behörig myndighet, samt i kravet på jämlik och opartisk myndighetsverksamhet och användning av befogenheterna enbart för syften som är godtagbara enligt lag i 6 § i förvaltningslagen.

Säkerheten vid användning av kärnenergi och strålsäkerheten är sektorer där den nationella lagstiftningen i hög grad grundar sig på internationella avtal, rättsakter och rekommendationer. Dessa internationella instrument betonar kraftigt tillsynsmyndighetens oberoende som ett av de grundläggande delområdena för genomförande av strål- och kärnsäkerheten. Även artikel 5.2 i

kärnsäkerhetsdirektivet och artikel 76.1 i strålsäkerhetsdirektivet kräver att den behöriga tillsynsmyndigheten är oberoende i sin tillsynsverksamhet. De internationella avtalen, rättsakterna och rekommendationerna beskrivs närmare i den allmänna motiveringen till propositionen.

Det föreslås att den nya bestämmelsen om Strålsäkerhetscentralens oberoende ställning läggs till i lagen för att på ett tydligare sätt genomföra lagstiftningen om oberoende i enlighet med de internationella kraven och rekommendationerna samt kraven i direktiven. Den föreslagna lagstiftningen betyder därmed att de aktuella direktiven genomförs nationellt. Det är inte fråga om ändring av centralens ställning utan konstaterande och förankring av den de facto förverkligade situationen på lagnivå.

IAEA:s inspektörer, som är representanter för organisationens medlemsstaters kärn- och strålsäkerhetsmyndigheter utför kollegiala granskningar av de internationella strålskyddsnormerna och regleringen av och systemet för kärnsäkerheten, kollegiala IRRS-granskningar (eng. Integrated regulatory review service). Den egentliga kollegiala granskningen utfördes senast 2012 och uppföljningen av den 2015. I sin bedömning litade granskarna inte helt på att den normgrund som tryggar Strålsäkerhetscentralens oberoende ställning är tillräcklig.

Granskarna utförde en IRRS-uppföljningsgranskning (eng. IRRS Follow up) 9–16.6.2015. En separat uppföljningsrapport har upprättats över granskningen¹. En ny uppföljningsgranskning har inletts mellan IAEA och Finland. Den närmare granskningen utförs under hösten 2022.

Finland har genomfört rekommendationerna i IRSS-uppföljningsbedömningen genom att till vissa delar ändra den nationella lagstiftningen. Lagen om ändring av kärnenergilagen (676/2015) innehöll ändringar i tillsynsmyndighetens oberoende med vilka bl.a. behörigheten att meddela allmänna säkerhetsföreskrifter från och med 1.1.2016 överfördes till Strålsäkerhetscentralen. Strålsäkerhetscentralen kan utöver detaljerade säkerhetskrav (YVL-direktiv) också enligt 7 q § i kärnenergilagen meddela allmänna säkerhetsföreskrifter. Föreskrifterna gäller de i 7 q § listade detaljerna av teknisk karaktär för de principer och krav som föreskrivs i 2 a kap. i kärnenergilagen. Genom ändringen främjades Strålsäkerhetscentralens oberoende och självständiga ställning i egenskap av myndighet som utövar tillsyn över säkerheten.

Bestämmelsen täcker centralens oberoende ställning i sin tillsynsverksamhet och i sina ställningstaganden. Med tillsynsverksamhet avses föregripande tillsyn som Strålsäkerhetscentralen utför i egenskap av myndighet och tillsyn under verksamhetsperioden samt förvaltningsbeslut som uppstår och andra förvaltningsåtgärder som vidtas i samband med dessa såsom vid inspektioner. Införandet av bestämmelserna om tillsynsmyndighetens oberoende täcker dock inte i tillräckligt hög grad verksamheten vid centralen, som spelar en central roll för användningen av kärnenergi och är betydande för strålsäkerheten. Med avseende på säkerheten vid användningen av kärnenergi spelar de säkerhetsbedömningar som centralen upprättar en central roll för principbesluten om och byggnadstillstånden för kärnkraftverk. Motsvarande gäller också för de säkerhetsbedömningar av kärnkraftverken som görs med jämna mellanrum. Dessa kan delvis anses höra till tillsynsverksamheten, men delvis är säkerhetsbedömningarna en mera omfattande förvaltningsverksamhet än den egentliga tillsynsverksamheten. Därför täcker bestämmelsen ut-

¹ Länk till IRSS-uppföljningsbedömningsrapporten (2015):

<https://www.stuk.fi/documents/12547/281526/final-follow-up-irrs-report-finland2015.pdf/6bb93ceb-46e2-48a1-8268-4182f3bb13fc?t=1444399261575>

över tillsynsverksamheten också centralens oberoende ställning i sina ställningstaganden i anknytning till verksamhetsområdet. Med ställningstaganden avses utöver säkerhetsbedömningarna olika andra till centralens verksamhetsområde knutna förvaltningsåtgärder av typ utlåtan- den och initiativ samt rådgivning och kommunikation.

Avsikten med lagstiftningen om den oberoende ställningen är att skydda Strålsäkerhetscentralen och dess personal mot eventuell otillbörlig påverkan och försök till detta. Det faktiska oberoendet tryggas också i fortsättningen av grundlagen, förvaltningslagen, lagstiftningen om statliga tjänstemän samt lagstiftningen om Strålsäkerhetscentralen. Till dessa hör exempelvis bestämmelserna om behörigheten att avgöra ärenden, om utnämnan- de av personal, personalens behö- righet och jäv samt tjänsteförhållanden. Den oberoende ställningen säkerställs dessutom genom de inom ramen för centralens ledningssystem meddelade föreskrifter och anvisningar som styr centralens personals agerande. En mera omfattande beskrivning av bestämmelserna om obero- ende finns i de allmänna motiveringarna till propositionen.

2 §. Uppgifter. I paragrafen föreskrivs det om Strålsäkerhetscentralens uppgifter. I paragrafen föreskrivs det om Strålsäkerhetscentralens centrala uppgifter och den fungerar delvis som in- formativ referens till Strålsäkerhetscentralens uppgiftshelhet. Innehållsmässigt motsvarar para- grafen i stort sett vad som föreskrivs i den ikraftvarande 1 § i förordningen om strålsäkerhets- centralen. I paragrafen görs det främst ändringar i den lagtekniska utformningen med vilka grunduppgifterna förtydligas i lagen.

Paragrafens 1 mom. 1–4 punkter innehåller hänvisningar till de speciallagar som innehåller be- stämmelser om centralens uppgifter. De viktigaste av dessa är den år 2018 helt omarbetade strålsäkerhetslagen och kärnenergilagen, där grundlagsutskottet har fäst uppmärksamhet vid be- hovet av en totalreform (GrUU 22/2020 rd) och den slutrapport om regleringen av ett kärnkraft- verks livscykel som arbets- och näringsministeriet publicerat (2020:43). Det nya är att lagen innehåller en hänvisning till räddningslagen och lagen om transport av farliga ämnen. Bestäm- melserna om vissa centrala uppgifter som grundar sig på övrig lagstiftning eller internationella avtal finns i 5–7 punkterna. Punkterna 8–12 i momentet gäller vissa allmänna uppgifter i an- knytning till myndighetsverksamheten och de täcker dessutom ämbetsverkets forsknings- och utvecklingsverksamhet och affärsekonomiska serviceverksamhet.

Enligt 1 mom. 1 punkten hör de uppgifter som föreskrivs i kärnenergilagen (990/1987) till cen- tralen. Uppgifterna ingår primärt i 55 § i kärnenergilagen. Bestämmelserna om uppgifterna finns delvis också på annan plats i kärnenergilagen och i författningar utfärdade med stöd i den lagen. Genom kärnenergilagen och författningar, föreskrifter och kärnsäkerhetsanvisningar som utfär- dats med stöd i den lagen har ett flertal internationella avtal i anknytning till användningen av kärnenergi genomförts, såsom de nämnda kärnsäkerhets- och kärnavfallsavtalen, och EU-direk- tiv, såsom ändringarna i kärnsäkerhetsdirektivet, rådets direktiv 2011/70/Euratom om inrättande av ett gemenskapsramverk för ansvarsfull och säker hantering av använt kärnbränsle och radi- oaktivt avfall samt rådets direktiv 2007/117/Euratom om övervakning och kontroll av transpor- ter av radioaktivt avfall och använt kärnbränsle. Strålsäkerhetscentralen ansvarar för tillsynen över de aktuella avtalen och författningarna på det sätt som föreskrivs i kärnenergilagen. Cen- tralen har också vissa uppgifter i anknytning till tillsynen över atomansvarighetslagen (484/1972) där tillsynsansvaret inte grundar sig på vad som föreskrivs i atomansvarighetslagen utan det utgör en del av befogenheterna enligt kärnenergilagen. Den bestämmelse som motsva- rar den föreslagna 1 punkten finns i 1 § 1 punkten i den ikraftvarande förordningen om strålsä- kerhetscentralen.

Enligt 1 mom. 2 punkten i paragrafen hör uppgifter enligt strålsäkerhetslagen (859/2018) till Strålsäkerhetscentralen. Enligt 14 § i strålsäkerhetslagen övervakar Strålsäkerhetscentralen efterlevnad av den lagen, om inte annat föreskrivs någon annanstans i lag. Därtill finns det separata bestämmelser om vissa andra uppgifter som centralen har i 14 § 2–7 mom. i strålsäkerhetslagen. Strålsäkerhetslagen och författningar och föreskrifter utfärdade med stöd i den lagen har omarbetats vid en totalreform som trädde i kraft 2018, där utgångspunkten var att genomföra strålsäkerhetsdirektivet. Genom strålsäkerhetslagen har dessutom ett flertal internationella avtal och EU-lagstiftningen genomförts. Lagstiftningen motsvarar 1 § 2 punkten i den nuvarande förordningen om strålsäkerhetscentralen.

Enligt 1 mom. 3 punkten hör uppgifter enligt lagen om transport av farliga ämnen (719/1994) till centralens uppgifter. Med stöd i den lagen har Statsrådets förordning om transport av farliga ämnen på väg (194/2002), Statsrådets förordning om transport av farliga ämnen på järnväg (195/2002), förordningen om transport av farliga ämnen som styckegods på fartyg (666/1998) och förordning om lufttransport av farliga ämnen (210/1997) utfärdats. Strålsäkerhetscentralens uppgift är att utöva tillsyn över att förpackningar och tankar avsedda för transport av farliga ämnen uppfyller de i lagen och med stöd av den utfärdade och föreskrivna kraven i den utsträckning det gäller radioaktiva ämnen, det vill säga farliga ämnen i klass 7. Den motsvarande uppgiften ingår inte i paragrafen med uppgifter i den ikraftvarande förordningen om strålsäkerhetscentralen. I praktiken har Strålsäkerhetscentralen skött uppgiften direkt på basis av lagen om transport av farliga ämnen.

Enligt 1 mom. 4 punkten hör uppgifter enligt räddningslagen (379/2011) till centralen. Räddningslagens 46 § gäller samarbete inom räddningsverksamheten. Enligt paragrafen är statliga och kommunala myndigheter, inrättningar och affärsverk skyldiga att under räddningsverkets ledning delta i planeringen av räddningsverksamheten på det sätt som föreskrivs i 47 § och att vid olyckor och tillbud handla så att räddningsverksamheten kan skötas effektivt. I detta syfte övervakar Strålsäkerhetscentralen säkerheten vid användning av kärnenergi och strålning, säkerhets- och beredskapsarrangemangen och strålningsläget, upprätthålla den beredskap som dess uppgifter förutsätter med tanke på strålsituationer som avviker från det normala, anmäla, varna för och rapportera om avvikande strålsituationer, bedöma strålningsincidenters betydelse för säkerheten och ge rekommendationer om skyddsåtgärder. Uppgiften har tidigare ingått i 1 § 3 punkten i förordningen om strålsäkerhetscentralen sålunda att den inte har innehållit en uttrycklig hänvisning till räddningslagen.

Enligt 1 mom. 5 punkten ansvarar Strålsäkerhetscentralen för beredskaps- och expertuppgifter i nödsituationer med strålrisk. Punkten täcker därmed de övriga situationer än de som grundar sig på räddningslagen i anknytning till strålrisk som enligt 4 § § mom. 31 punkten i strålsäkerhetslagen hör till Strålsäkerhetscentralen. I nödsituationer med strålrisk tillämpas räddningslagstiftningen så länge som det vid skötseln av situationen är fråga om räddningsverksamhet. Efter avslutad räddningsverksamhet finns bestämmelserna om ansvaret för skydds- och rengöringsverksamhet huvudsakligen i hälsoskyddslagen (763/1994), miljöskyddslagen (527/2014) samt avfallslagen (646/2011). Med bestämmelserna i strålsäkerhetslagen kompletteras dessa lagar i fråga om strålskydd för befolkningen och personalen både i ett tidigt skede under en strålsäkerhetsfara och i skedet efter denna. Strålsäkerhetscentralen bedömer också på motsvarande sätt som i punkt 4 säkerhetsbetydelsen samt meddelar rekommendationer för skyddsåtgärder. Eftersom Strålsäkerhetscentralens sakkunnigroll inte enbart är begränsad till verksamhet i nödsituationer med strålning utan också täcker beredskapen för dem upprätthåller Strålsäkerhetscentralen kontinuerligt beredskapen för utförande av dessa uppgifter. En bestämmelse som innehåller motsvarande uppgift ingår i 1 § 3 punkten i den nuvarande förordningen om strålsäkerhetscentralen. I 2 mom. finns det bestämmelser om uppgifter gällande beredskap för nödsituationer med strålrisk.

Enligt 1 mom. 6 punkten hör uppgifter i anslutning till insamlandet av information om strålsituationer och upprätthållandet av en lägesbild över dem till centralens uppgifter. I Finland finns det ett övervakningsnätverk för extern strålning, som består av cirka 260 mätstationsstationer. Övervakningsnätverket används för insamling av data om det nationella strålläget i realtid och upprätthållandet av en bild av det nationella strålningsläget. Mättningsresultaten distribueras till myndighetsanvändare via en sluten webbplats och Krivat-portalen. Mättningsresultaten finns för medborgarna att läsa på Strålsäkerhetscentralens webbplats på adressen <https://www.stuk.fi/web/sv/teman/stralning-i-miljon/stralningslaget-i-dag> samt tillgängliga via öppen data portalen. Skyldigheten att kontinuerligt utöva strålningsstillsyn grundar sig på artikel 35 i Euratom-konventionen samt på den i 46 § i räddningslagen fastställda skyldigheten. Motsvarande bestämmelse finns i 1 § 3 punkten i den nuvarande förordningen som strålsäkerhetscentralen.

Enligt 1 mom. 7 punkten hör uppgifter i anslutning till upprätthållandet av nationella mätnormaler inom verksamhetsområdet till Strålsäkerhetscentralen. Bestämmelserna om de nationella mätnormalsystem som krävs för säkerställandet av strålningsmätningarnas tillförlitlighet finns i lagen om måttenheter och mätnormalsystem (1156/1993). En nationell mätnormal skall vara spårbar till måttenhetens definition antingen direkt eller genom en internationellt godkänd mätnormal. Underhållet av mätnormalerna utgör en väsentlig del av tryggheten av strålsäkerheten på det nationella planet och är en förutsättning för internationellt jämförbara mättningsresultat. Underhållet av mätnormalerna i anknytning till strålning förutsätter gedigna kunskaper i strålningsfysik och strålmätningsteknik, vilket betyder att det uttryckligen är ändamålsenligt att upprätthålla de nationella mätnormalerna på Strålsäkerhetscentralen för att trygga att strålmätningarna är tillförlitliga. Motsvarande bestämmelse ingår i 1 § 4 punkten i den nuvarande förordningen om strålsäkerhetscentralen.

I 1 mom. 8 punkten nämns centralens forsknings-, utvecklings- och utredningsverksamhet inom verksamhetsområdet. Forsknings- och utredningsverksamheten inom verksamhetsområdet täcker såväl vetenskaplig forskning som också övrig forskning och utredningar. Centralens forskningsverksamhet är så kallad sektorsforskning, som i det här sammanhanget avser anpassad forskningsverksamhet som hör under ministeriet till skillnad från universitetens och högskolornas forskningsverksamhet. Centralen styr forskningen i anknytning till strål- och kärnsäkerheten såsom Nationella forskningsprogrammet för kärnsäkerhet SAFIR (eng. Safety of Nuclear Power Plants – Finnish National Research Programme) och Nationella forskningsprogrammet för kärnavfall (KYT), som sammanslås till SAFER2028-programmet. Enligt 14 § i strålsäkerhetslagen har Strålsäkerhetscentralen lagstadgade uppgifter i anknytning till strålforskning, men i övrigt har centralen i nuläget främst en styrande roll. Utöver forsknings- och utredningsarbetet utför Strålsäkerhetscentralen också utvecklingsarbete inom sektorn exempelvis i anknytning till tillsynsmetoder och laboratorieverksamhet. Motsvarande bestämmelse om forsknings- och utvecklingsverksamheten ingår i 1 § 5 punkten i den nuvarande förordningen om strålsäkerhetscentralen. För tydlighetens skull preciseras ordalydelsen i lagen så att utredningsverksamheten läggs till i lagen.

I 1 mom. 9 punkten föreskrivs det om centralens uppgifter i anslutning till information och utbildning. I punkten lyfts det med betoning fram att det till myndighetens skyldigheter också allmänt hör att kommunicera om sitt verksamhetsområde eftersom centralen har mera omfattande skyldigheter än de lagstadgade att kommunicera om strålrisker och -säkerhet. Till dessa hör till exempel kampanjer om solens UV-strålning och kommunikation om riskerna med radon i bostäder och andra utrymmen där människor vistas. I punkten nämns också utbildning, som avser utbildning arrangerad i egenskap av myndighet. Till dessa hör exempelvis utbildning som ges i samarbete med Försvarsutbildningsföreningen (MPK) och Försörjningsberedskapscent-

tralen (HVK) till det frivilliga strålningsmätninglaget där målet är att förstärka Finlands nationella strålningsmätningberedskap. Motsvarande bestämmelse ingår i 1 § 6 punkten i den nuvarande förordningen om strålsäkerhetscentralen.

Enligt 1 mom. 10 punkten hör produktion av sakkunnig- och mättjänster inom verksamhetsområdet till centralens uppgifter. Produktion av tjänster avser sådana övriga prestationer som föreskrivs i 7 § i lagen om grunderna för avgifter till staten (150/1992). Det är fråga om prestationer som produceras på marknadsvillkor och med affärsekonomisk prissättning som centralen producerar på kundens beställning enligt avtal och vars resultat överläts till kunden för utnyttjande i kundens egen verksamhet. Med tjänster inom verksamhetsområdet avses främst sådana tjänster som gagnar strål- och kärnsäkerheten eller ökar kännedomen om dessa. På Strålsäkerhetscentralen produceras centralens sakkunnig- och mätningstjänster så att den i punkten avsedda tjänsteverksamheten och centralens tillsynsverksamhet har separerats från varandra genom lösningar för beslutsfattandet och organisationsstrukturen. Motsvarande bestämmelse till punkt 10 i momentet finns i 1 § 7 punkten i den nuvarande förordningen om strålsäkerhetscentralen. Det nya är att lagen föreskriver om sakkunnig- och mätningstjänster i stället för de tidigare sakkunnigtjänsterna. Det är i viss utsträckning en tolkningsfråga om mätningstjänsterna ingår i sakkunnigtjänsterna, vilket betyder att det är nödvändigt att förtydliga rättsläget.

Sakkunnigtjänsterna täcker både internationella och nationella sakkunnigtjänster inom centralens verksamhetsområde. Strålsäkerhetscentralen har producerat internationella sakkunnigtjänster huvudsakligen till STUK International Oy, som har sålt sakkunnigtjänster för grundande av en strål- och kärnsäkerhetsmyndighet och framställande av en kärnsäkerhetslagstiftning och utbildning av personalen i Saudi-Arabien. Syftet med de erbjudna sakkunnigtjänsterna är både förbättring av strål- och kärnsäkerheten globalt och utveckling av centralens egen sakkunskap. Det är fråga om affärsekonomisk tjänsteverksamhet. De internationella sakkunnigtjänsterna täcker exempelvis utbildningstjänster.

Mätningstjänsterna täcker de egentliga strålningsmätningarna såsom radonmätningar och tjänster i nära anslutning till strålningsmätningar av typ radioaktivitetsbestämningar och kalibreringar. För finländarnas strålsäkerhet är det ytterst viktigt att trygga tillgången på nationella radonmätningar av inomhusluften eftersom den strålning som radon orsakar i Finland bildar den största delen av den årliga strålningsdosen och den uppskattas orsaka cirka 300 fall av lungcancer årligen. Syftet med centralens radonmätningstjänst är att säkra tillgången till radonmätning av inomhusluften i Finland även om det inte finns kommersiella serviceproducenter på marknaden. Detta är viktigt eftersom strålning som orsakas av radon endast kan konstateras genom mätning.

Enligt 1 mom. 11 punkten hör deltagande i nationellt och internationellt samarbete samt påverkan inom verksamhetsområdet till Strålsäkerhetscentralens uppgifter. Bestämmelsen täcker det internationella samarbetet i 1 § § mom. 9 punkten i den ikraftvarande förordningen och därtill nämns också det nationella samarbetet uttryckligen i bestämmelsen. Utöver deltagande nämns också påverkan där samarbete fungerar som ett verktyg för påverkan.

Strålsäkerhetscentralen deltar i och påverkar verksamhetsområdet nationellt genom att samarbeta med övriga nationella myndigheter, universitet och forskningsanstalter samt övriga aktörer i branschen. Strålsäkerhetscentralen verkar i samarbete med övriga myndigheter såsom hälso- och skyddsmyndigheterna och kommunens arbetarskyddsmyndigheter. Centralen har också nationellt samarbete med forskningsanstalter, universitet och övriga aktörer i branschen såsom Finlands Akademi och aktörer inom tredje sektorn.

Strålsäkerhetscentralen deltar därtill i stor omfattning i internationella sakkunnignätverk och påverkar de rekommendationer, författningar, konventioner, avtal och övriga ställningstaganden som bereds i dem. Centralen deltar i och påverkar exempelvis det arbete som utförs inom ramen för Europeiska unionen och internationella organisationer samt i det nordiska samarbetet, inklusive samarbetet i Finlands närområden, bl.a. genom det program som främjar kärn- och strålsäkerheten i Finlands närområde. Exempel på dessa är samarbete med EU, Internationella atomenergiorganet (International Atomic Energy Agency, IAEA), Western European Nuclear Regulators Association (WENRA), Heads of the European Radiological Protection Competent Authorities (HERCA), Internationella strålskyddkommittén, (International Commission on Radiological Protection, ICPR), FN: s vetenskapliga kommitté för effekterna av atomstrålning (United Nations Scientific Committee on the Effects of Atomic Radiation, UNSCEAR), kärnenergiorganisationen under OECD (Nuclear Energy Agency; NEA) eller med övriga internationella organisationer, organ eller stater i frågor i anslutning till Strålsäkerhetscentralens verksamhetsområde.

I 1 mom. 12 punkten föreskrivs det om centralens uppgift att framlägga förslag till utveckling av lagstiftningen inom verksamhetsområdet och utfärda rättsregler inom ramen för särskilt föreskriven behörighet. I nuläget finns det i organisationslagstiftningen inga bestämmelser om att centralen har i uppgift att utfärda rättsregler, trots att normgivningbefogenheterna redan länge de facto har existerat med stöd i speciallagstiftningen och de normgivande bestämmelserna i branschen i hög grad bygger på föreskrifter meddelade av centralen. Eftersom uppgiften är central och har betydande resurspåverkan föreslås det nu att utfärdandet av rättsregler uttryckligen införs som en av Strålsäkerhetscentralens uppgifter utöver vad som föreskrivs i lagarna gällande tillsynen. Syftet med bestämmelsen är inte att ge centralen rätt att utfärda rättsregler utan rätten att utfärda rättsregler grundar sig fortfarande på uttryckliga bemyndiganden i lagen. Därför tillämpas de ramvillkor som finns i 80 § i grundlagen på utfärdandet av rättsregler. Bestämmelserna i punkten motsvarar den uppgift som ingår i 1 § 8 punkten i förordningen om strålsäkerhetscentralen.

Av särskilda orsaker i anslutning till lagstiftningen har centralen befogenheter att utfärda rättsregler med stöd i 7 r och 7 q § i kärnenergilagen och strålsäkerhetslagen i vissa frågor gällande säkerheten vid användning av kärnenergi och strålsäkerheten. Av tradition har strålsäkerheten och användningen av kärnenergi varit ytterst internationella och krävt specialkunskaper. De internationella rättsnormerna inom centralens verksamhetsområde grundar sig i stor utsträckning på internationella bilaterala eller multilaterala avtal och rekommendationer. Under senare tid har regleringen ökat med de rättsnormer som Europeiska unionen meddelar. En del av de internationella författningarna, avtalen och rekommendationerna är allmänna till sin karaktär medan andra är detaljerade och av teknisk natur. Regleringen av verksamhetsområdet kräver därtill sådan specialkunskap som endast Strålsäkerhetscentralen har bland de nationella myndigheterna.

Det kan finnas ett behov av att utveckla den nationella lagstiftningen i Finland på det sätt som rekommendationerna kräver också på annat sätt än genom utfärdande av Strålsäkerhetscentralens rättsregler. Det är också för denna del fråga om sådan verksamhet som kräver specialkunskaper som det endast är Strålsäkerhetscentralen som har bland de finländska myndigheterna. Därför föreslås det att centralens uppgift är framläggande av förslag till utveckling av lagstiftningen. Det här motsvarar lagstiftningens nuläge. Motsvarande bestämmelse finns i 1 § 8 punkten i den nuvarande förordningen om strålsäkerhetscentralen. Uppgiften bidrar till att uppfylla IAEA:s säkerhetsrekommendationer, som förutsätter att den nationella tillsynsmyndigheten utgående från observationer gjorda i sin egen eller en annan medlemsstats tillsynsverksamhet vidtar nödvändiga åtgärder för förbättring av kärnsäkerheten. Bestämmelsen gäller ut-

vecklingsförslag, som framförs till det ministerium eller den myndighet som ansvarar för beredningen av den aktuella författningen eller föreskriften. Den föreslagna bestämmelsen betyder inte att centralen har initiativrätt, det vill säga rätt att ge förslag till riksdagen om stiftandet av lag.

Det är fråga om en central uppgift, som genomför främjandet av strålsäkerheten och säkerheten vid användning av kärnenergi, som enligt den föreslagna 1 § ingår i centralens uppgifter utöver tillsyn över verksamhetsområdet. Den uppgift som det föreslås att införs i lagen grundar sig därtill delvis på multinationella rättsnormer. Exempelvis förutsätter artikel 5.3 i kärnsäkerhetsdirektivet att medlemsstaterna ska se till att den behöriga tillsynsmyndigheten ges de rättsliga befogenheterna att föreslå nationella kärnsäkerhetsföreskrifter, definiera dem eller delta i definitionen av dem. När bestämmelserna om uppgifterna finns i lagstiftningen främjar det även oberoendet i centralens verksamhet.

Enligt 2 mom. ska Strålsäkerhetscentralen dessutom bedöma de nationella arrangemangen för beredskap inför nödsituationer med strålrisk och ge rekommendationer om arrangemangen. Bestämmelsen är ny. Med bestämmelsen införs gällande praxis i lagen och den offentliga förvaltningens och Strålsäkerhetscentralens ställning i beredskapen för nödsituationer med strålrisk förtydligas. Bestämmelsen genomför dessutom kraven i strålsäkerhetsdirektivet och beaktar bättre de internationella rekommendationerna om beredskap.

Olika övningsituationer, olyckor som har skett i utlandet samt störningen vid Olkiluoto 2-enheten i december 2020 visar att allvarliga nödsituationer med strålrisk eller hot om sådan omgående eskalerar till riksomfattande, till och med internationella händelser, som kräver omfattande myndighetssamarbete på samtliga nivåer i förvaltningen. För tillfället ligger tyngdpunkten i beredskapen för nödsituationer med strålrisk på regionalt samarbete enligt var anläggningarna finns. För detta har egna mekanismer och ansvar definierats. Inom den nationella beredskapen har det dock observerats ett behov av att förtydliga situationen. Därför föreslås det bestämmelser om att också bedömningen av beredskapen för och rekommendationerna om nödsituationer med strålrisk ska höra till Strålsäkerhetscentralens uppgifter. Den nationella beredskapen för nödsituationer med strålrisk, speciellt samordningen mellan olika myndigheter och aktörer, stärks. Syftet med den nya bestämmelsen är att förbättra beredskapen som helhet inte att i sig göra en bedömning av om enskilda organisationer har ändamålsenliga beredskapsarrangemang. Därmed är det inte fråga om ett bemyndigande att styra beredskapen utan att bistå med sakkunnighjälp i form av bedömningar och ge rekommendationer. Antalet platser med anläggningar kommer troligen att växa i framtiden, vilket för sin del leder till ett ökat behov av beredskap. På samma sätt bör användningen av kärnenergi i närområdena beaktas. Strålsäkerhetscentralen är redan i nuläget sakkunnig i olika arbetsgrupper för beredskapen samt producerar bland annat bedömningar av strålningsriskerna.

Enligt artikel 98 i strålsäkerhetsdirektivet ska medlemsstaterna säkerställa att beredskapsplaner upprättas i förväg för de olika typer av nödsituationer som identifierats vid en bedömning av potentiell exponering i nödsituationer. Beredskapsplanerna ska regelbundet testas, ses över och, beroende på vad som är lämpligt, ändras. Beredskapen för nödsituationer med strålning behandlas också i 4.10 kap. i IAEA:s rekommendation General Safety Requirements No. GSR Part 7. Enligt den ska regeringen under beredskapen för nödsituationer med strålning grunda en nationell samordningsmekanism, som samarbetar vid hanteringen av nödsituationerna.

Den föreslagna definitionen av uppgifterna fungerar också som lagstiftningsgrund för samarbete mellan myndigheterna.

För tydlighetens skull innehåller momentet därtill bestämmelser om att Strålsäkerhetscentralen, trots sekretessbestämmelserna, har rätt att av myndigheter och andra som sköter offentliga uppdrag få de nödvändiga uppgifterna för att fullgöra sina uppgifter. Enligt 24 § i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet är handlingar som gäller skyddsarrangemang för personer, byggnader, inrättningar, konstruktioner samt data- och kommunikationssystem och genomförandet av arrangemangen samt beredskap för olyckor eller undantagsförhållanden och befolkningsskydd sekretessbelagda myndighetshandlingar. För de aktörer som Strålsäkerhetsverket utövar tillsyn över finns det dessutom bestämmelser om tillsynsbefogenheterna och rätten att få uppgifter i de lagar som föreskriver om verksamheten, såsom i kärnenergilagen och strålsäkerhetslagen.

Enligt 3 mom. sköter centralen dessutom andra sådana särskilt föreskrivna uppgifter som hör till verksamhetsområdet eller som social- och hälsovårdsministeriet bestämmer med stöd av lagstiftning eller internationella avtal. Avsikten är inte att förteckningen med uppgifter i paragrafens 1 mom. är uttömmande. Enligt 3 mom. ska centralen dessutom sköta de övriga uppgifter inom verksamhetsområdet som utfärdas i författningar. Bestämmelsen täcker därmed sådana uppgifter som inte finns i bestämmelserna i 1 mom. 1–12 punkten, men som på annat sätt bindande anvisats centralen i lagstiftningen. Sådana uppgifter kan till exempel anknyta till genomförandet av internationella avtal och tillsyns-, kontakt- och rapporteringsuppgifter som enligt nationell lagstiftning faller på Strålsäkerhetscentralen. Motsvarande bestämmelse ingår i 1 § 9 punkten i den nuvarande förordningen om strålsäkerhetscentralen.

3 §. Ledning. I paragrafen föreslås det bestämmelser om Strålsäkerhetscentralens ledning.

Enligt 1 mom. leds Strålsäkerhetscentralen av en generaldirektör som utnämns av statsrådet. Generaldirektören svarar för att de uppgifter som hör till centralen sköts ekonomiskt, effektivt och framgångsrikt. Det här betyder att generaldirektören bär ansvaret för att verksamheten sköts ekonomiskt, effektivt och framgångsrikt.

I 2 mom. föreslås det bestämmelser om att Strålsäkerhetscentralen utnämner eller anställer övrig personal i tjänste- eller arbetsförhållande. Enligt 126 § i grundlagen utnämner statsrådet stats-tjänstemännen, om inte detta enligt lag eller någon annan författning ankommer på någon annan myndighet. Enligt 9 § i förordningen om Strålsäkerhetscentralen utnämns eller anställs personal av generaldirektören. Den föreslagna bestämmelsen betyder därmed en ändring jämfört med nuläget.

I 3 mom. föreslås det att en bestämmelse införs gällande att Strålsäkerhetscentralen har ett ledningssystem som innefattar en arbetsordning samt andra föreskrifter och anvisningar som behövs för att säkerställa en högklassig verksamhet och ledning och en sund säkerhetskultur. Trots att Strålsäkerhetscentralen sedan 1997 har haft ett ledningssystem, finns det än så länge ingenting föreskrivet om denna skyldighet i den nationella lagstiftningen. Det krävs dock ett strålsäkerhetsmyndighetens ledningssystem inom ramen för stärkandet av säkerhetskulturen i artikel 8b. 2 i kärnsäkerhetsdirektivet, vilket betyder att det är nödvändigt att föreskriva om detta i lag.

4 §. Beslutanderätt. I 1 mom. föreslås det att generaldirektören avgör de ärenden som hör till Strålsäkerhetscentralen, om inte något annat föreskrivs eller något annat bestäms i arbetsordningen. Ärendena ska avgöras på föredragning, om inte något annat bestäms i arbetsordningen.

I 2 mom. föreslås det bestämmelser om att det i arbetsordningen finns närmare bestämmelser om centralens organisation, avgörandet av ärenden samt organiseringen av administrationen, funktionerna och arbetet vid centralen. Generaldirektören fastställer arbetsordningen. Därmed

motsvarar paragrafen 5 § 2 mom. och 14 § 1 mom. i den nuvarande förordningen om strålsäkerhetscentralen.

I 3 mom. föreslås det bestämmelser om att generaldirektören för eget avgörande kan ta en enskild fråga, som någon annan tjänsteman enligt arbetsordningen ska fatta beslut om.

5 §. Avtal och sakkunniga. Enligt paragrafen kan Strålsäkerhetscentralen använda sakkunniga och ingå avtal med myndigheter, sammanslutningar och privatpersoner för att utföra undersökningar, utredningar och andra enskilda sakkunniguppgifter som hör till centralens verksamhetsområde. Det ingående av avtal som avses i paragrafen gör det möjligt att verka som både uppdragsgivare och den som utför arbetet. Det här avser dessutom ett stort spektrum av olika avtal, inklusive samarbetsavtal.

Avsikten är inte att ge de sakkunniga som avses i paragrafen offentliga förvaltningsuppgifter utan det är helt och hållet fråga om anskaffning av sakkunskap utanför ämbetsverket, för exempelvis undersökningar och utredningar. Därför är det inte i skenet av 124 § i grundlagen nödvändigt att separat föreskriva om tjänsteansvar för deras del. På tystnadsplikten för den som utför sådana uppgifter tillämpas dock lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999) och en informativ hänvisning till detta läggs till i lagen. Det finns en specialbestämmelse om användning av utomstående experter i 181 § i strålsäkerhetslagen.

I 2 mom. Finns det bestämmelser om befogenheten att utfärda förordningar om Strålsäkerhetscentralens permanenta experter. Närmare bestämmelser om de permanenta experterna införs i förordningen om centralen. Tidigare har 6 § i lagen innehållit en allmän behörighet att utfärda förordningar, vilket har täckt också Strålsäkerhetscentralens permanenta experter. Bestämmelserna preciseras på grund av kravet på exakthet och skarp avgränsning.

6 §. Ikraftträdande och övergångsbestämmelse. Paragrafens 1 mom. innehåller den sedvanliga bestämmelsen om ikraftträdande.

Det föreslås att 2 mom. innehåller en bestämmelse om att avtal och åtaganden som har ingåtts före ikraftträdandet av denna lag förblir i kraft, om inte något annat föreskrivs särskilt.

I 3 mom. finns en bestämmelse om upphävande av lagen om strålsäkerhetscentralen (1069/1983).

7.2 Strålsäkerhetslag

51 §. Ansökan om säkerhetstillstånd. Det föreslås att 1 mom. 3 punkten preciseras så att det endast är de uppgifter om ledningssystemet för strålningsverksamheten som avses i 29 § 2 mom. som ska fogas till ansökan om säkerhetstillstånd. Den föreslagna ändringen preciserar de skyldigheter som verksamhetsutövaren har vid inlämnandet av ansökan om säkerhetstillstånd eftersom det för behandlingen av ansökan om säkerhetstillstånd inte är ändamålsenligt att presentera hela ledningssystemet för strålningsverksamheten eller eventuellt ett ännu mera omfattande ledningssystem utan endast de uppgifter om systemet som avses i 29 § 2 mom. Ändringen underlättar i princip verksamhetsutövarnas administrativa börda även om Strålsäkerhetscentralen inte heller i nuläget har krävt uppgifter om hela ledningssystemet i samband med ansökan.

54 §. Ställande av säkerhet. Det föreslås att 1 mom. preciseras så att det enligt paragrafen uttryckligen är Strålsäkerhetscentralen som är mottagare av den ställda säkerheten. Det föreslås dessutom att momentets 1 punkt ändras så att säkerhet i fortsättningen inte behövs för vissa situationer jämförda med de övriga funktionerna. Eftersom säkerheten i vilket fall som helst

alltid ställs när den strålningskälla som kräver säkerhet finns i Finland (användning, innehav, förvaring eller upplagring) är det inte ändamålsenligt att i praktiken ställa en parallell säkerhet separat för handel, import, export eller transport). De föreslagna förtydligandena är nödvändiga eftersom det i praktiken rått osäkerhet bland verksamhetsutövarna om vilka säkerheter som ska ställas. Den nuvarande lagstiftningen kan i vissa situationer leda till ett krav på att två säkerheter ställs för samma slutna strålkälla.

56 §. Bevisande av en produkts strålsäkerhet. Det föreslås att ett nytt 2 och 3 mom. fogas till paragrafen.

I det nya 2 mom. föreslås det att strålsäkerheten för andra strålningsalstrande anordningar som kräver säkerhetstillstånd än sådana produkter för hälso- och sjukvård som avses i lagen om produkter och utrustning för hälso- och sjukvård (629/2010) kan bevisas genom att tillämpliga standarder iakttas. Många strålningsalstrande anordningar tillverkas enligt internationella standarder där också de centrala egenskaper som påverkar den strålningsalstrande anordningens säkerhetspåverkande egenskaper fastställs. Dessa gäller exempelvis storleken på läckstrålningen, säkerhetsavbrytare, varningslampor och beteckningar. Det är därför ändamålsenligt att anordningens strålsäkerhet kan påvisas genom att följa den tillämpliga standarden. Detta minskar även tillsynsmyndighetens administrativa börda eftersom det inte är nödvändigt att separat föreskriva om krav under den strålningsalstrande anordningens brukstid och granska att dessa krav uppfylls när säkerhetstillstånd beviljas för användning av anordningen. Momentets tillämpningsområde avgränsas att inte omfatta hälsovårdens anordningar eftersom det separat i den nämnda lagen finns bestämmelser om att hälsovårdens anordningar ska uppfylla standarderna.

I det nya 3 mom. föreslås det bestämmelser om att Strålsäkerhetscentralen meddelar föreskrifter om de tillämpliga standarder som avses i 2 mom. Det är möjligt att påvisa strålsäkerheten för en annan strålningsalstrande anordning som kräver säkerhetstillstånd än en anordning som avses i lagen om produkter och utrustning för hälso- och sjukvård genom att följa den tillämpliga standarden. Genom att införa bestämmelsen i det nya momentet är det möjligt att avlägsna flera sådana krav ur Strålsäkerhetscentralens föreskrifter som genom ändringen blir överflödiga.

58 §. Bedömning av produkters strålsäkerhet. Det föreslås att en hänvisning till det i propositionen föreslagna nya 56 § 2 mom. införs i paragrafens 3 mom. Det föreslagna tillägget är nödvändigt för att tillsynsmyndigheten ska kunna vidta de åtgärder som avses i momentet också i de fall när den strålningsalstrande anordningen bedöms enligt 56 § 2 mom.

64 §. Godkännande av strålningsmätningar. Det föreslås att i 1 mom. läggs till en bestämmelse om att det inte heller krävs något godkännande för strålningsmätningar som används för utredning av den exponering av allmänheten som orsakas av byggprodukter, hushållsvatten eller material som avses i 151 §. Mätningarna utförs kalkylmässigt utgående från resultaten av aktivitetskoncentrationsbestämningarna. För importerade byggprodukter och de material som avses i 151 § är det allmänt att aktivitetskoncentrationerna har bestämts i ett utländskt laboratorium. Det är inte ändamålsenligt att kräva av Strålsäkerhetscentralen för mätningarna i dessa fall. Det finns generellt sett goda kunskaper i bestämning av de nämnda aktivitetskoncentrationerna både i Finland och på annat håll i världen och vid Strålsäkerhetscentralens tillsyn har det inte uppstått situationer där man har haft orsak att ifrågasätta bestämningarnas korrekthet. Därför är godkännandeförfarandet i sig en onödigt tung process. Om det dock uppstår misstankar huruvida resultaten är riktiga kan man ingripa i detta med tillsynsåtgärder för att säkra att mätningarna uppfyller de krav på strålningsmätningarnas tillförlitlighet som fastställs i 59 § 1 mom.

70 a §. Identifiering av anordningar som alstrar strålning elektroniskt. Det föreslås att i lagen läggs till en ny 70 a § enligt vilken verksamhetsutövaren ska se till att en anordning som alstrar strålning elektroniskt och vars användning kräver säkerhetstillstånd är försedd med identifiering. En identifierande märkning på anordningen ska göras på ett så beständigt sätt som möjligt. För tillsynen är det nödvändigt att en anordning som alstrar strålning elektroniskt förses med identifiering så att den kan identifieras bland andra likadana anordningar. I allmänhet förser tillverkarna av anordningarna den anordning som ska identifieras med till exempel ett tillverkningsnummer. Om sådan identifiering inte redan finns bör verksamhetsutövaren se till att anordningen förses med identifiering. Genom ändringsförslaget kan tillsynen i fortsättningen enligt behov effektivare koncentreras till enskilda anordningar.

71 §. Skyldighet att föra bok och lämna uppgifter. Det föreslås en ändring av paragrafens 1, 2 och 4 mom.

Det föreslås att 1 mom. ändras så att i 1 mom. ”strukits från tillståndet” ersätts med uttrycket ”oskadliggjorts”. I de situationer som fastställs i 49 § 1 mom. 7 punkten i samma lag får en röntgenanordning för hälso- och sjukvård och veterinärmedicin strykas från tillståndet om användning av anordningen upphör, trots att den fortfarande innehas. Enligt den nuvarande 71 § 1 mom. kan sådana anordningar avskrivas ur bokföringen när det har gått fem år sedan de överlåtits eller strukits från tillståndet. Ur strålsäkerhetsperspektiv är det dock inte ändamålsenligt att fullt fungerande anordningar för strålning kommer att finnas utanför bokföringen. Därför kan endast de anordningar avskrivas ur bokföringen som har oskadliggjorts och inte längre kan användas. Med ändringsförslaget säkras det att det inte uppstår ett ”glapp” i tillsynen över detta.

Det föreslås att i 2 mom. förtydligas tidsbestämmelserna för de uppgifter som verksamhetsutövaren ska lämna in till Strålsäkerhetscentralen. Uppgifterna ska lämnas ”ärligen” om de strålkällor verksamhetsutövaren har mottagit, överlåtits eller har i sin besittning ”under kalenderåret”. Med det nämnda uttrycket preciseras den nuvarande ordalydelsen enligt vilken verksamhetsutövaren ”varje kalenderår” ska göra de nämnda anmälningarna. Dessutom föreslås det att det i momentet preciseras de situationer då uppgifter inte behöver lämnas in. Verksamhetsutövaren behöver dock inte lämna uppgifterna om sådana strålkällor som innehavaren har mottagit eller har i sin besittning och som ansluter sig till handel eller tillverkning. I momentet är det nödvändigt att utesluta vissa situationer från skyldigheten att lämna uppgifter eftersom majoriteten av de i Finland producerade anordningar som alstrar elektronisk strålning exporteras eller transporteras till andra stater och där Strålsäkerhetscentralen inte har något särskilt tillsynsbehov att regelbundet få uppgifter om dessa samt de färdiga anordningar som innehas vid respektive tidpunkt. För tillsynen är det väsentligt att uppgifter lämnas om de anordningar som överlåtits till Finland. Detsamma gäller företag som utövar handel med anordningar som producerar elektronisk strålning. Syftet med tillägget är därmed att av verksamhetsutövarna avlägsna en skyldighet som inte är nödvändig för tillsynen och på det sättet minska på verksamhetsutövarnas administrativa börda.

Det föreslås att 4 mom. preciseras så att Strålsäkerhetscentralen ges behörighet att meddela närmare föreskrifter om ”lämnande av uppgifter” som avses i 2 och 3 mom. för att i fortsättningen på basis av dem kunna föreskriva en tidpunkt när uppgifterna ärligen senast ska lämnas in.

84 §. Förutsättningar för återanvändning, materialåtervinning, återvinning och bortskaffande. Det föreslås att paragrafens tillämpningsområde utvidgas så att de i 85 § avsedda gränserna för befriande kan tillämpas också på sådant avfall som avses i 78 § 3 mom. För tillfället tillämpas gränserna för befriande endast på avfall som härstammar ur strålningsverksamheten. I 78 § 3 mom. föreskrivs det om avfall, som inte är i lagen avsett radioaktivt avfall, men där det är nödvändigt att beakta strålsäkerheten vid avfallshantering. Det avfall och material som avses i

det momentet uppstår exempelvis i verksamhet där man utsätts för naturlig strålning och då man vidtar skyddsåtgärder. Exponering för naturlig strålning sker exempelvis genom aska som uppstår i industrin, i avfall från gruvverksamhet, bottenfällning från metallförädling samt slam från vattenhantering. Avfall som uppstår vid skyddsåtgärder är exempelvis avfall från rengöring av miljön och redskap som använts vid rengöringen.

127 §. Utsläpp och gränsvärden för dessa. Det föreslås att 3 mom. ändras så att Strålsäkerhetscentralen får bevilja tillstånd för utsläpp som avses i 2 mom. om exponeringen av allmänheten, med hänsyn till verksamhetens karaktär och omfattning samt de tillgängliga metoderna för begränsning av utsläpp, blir så låg som möjligt och den exponering utsläppen förutspås orsaka är lägre än dosrestriktionen.

Enligt det nuvarande 3 mom. ska Strålsäkerhetscentralen däremot fastställa gränsvärden för utsläppen. För att fastställa sådana gränsvärden krävs det att utredningar och bedömningar görs om det specifika verksamhetsområdet. Ordalydelsen i det nuvarande momentet lämnar det öppnet för tolkning om det är verksamhetsutövaren som är skyldig att göra de aktuella utredningarna och bedömningarna (som det absolut bör vara) eller om det är Strålsäkerhetscentralen som ska göra dem för att kunna fastställa gränsvärden. Den sistnämnda tolkningen skjuter klart över verksamhetsutövarens ansvar på Strålsäkerhetscentralen. För att undvika en sådan tolkning är det nödvändigt att ändra momentets ordalydelse så att Strålsäkerhetscentralens uppgift är att bevilja tillståndet, varvid det är klart att det är verksamhetsutövarens skyldighet att göra samtliga utredningar. Momentet tillämpas exempelvis på gruv- och anrikningsverksamhet som kräver säkerhetstillstånd.

129 §. Beredskap inför strålsäkerhetsincidenter. Det föreslås att en ny tredje mening införs i 1 mom. ”Åtgärder enligt handlingsplanen ska övas utifrån riskerna inom verksamheten.” Med beaktande av att verksamhetsutövaren ska ha en uppdaterad handlingsplan för incidenter är det nödvändigt att precisera med vilken intensitet verksamhetsutövaren genom övningar ska bereda sig på de åtgärder som ska vidtas. Med tillägget genomförs kravet i artikel 17.3 i strålsäkerhetsdirektivet.

Det föreslås i 2 mom. en precisering av att Strålsäkerhetscentralen meddelar närmare föreskrifter om övningar av de åtgärder som ska vidtas på grund av dessa i enlighet med de risker som sammanhänger med verksamheten. Syftet är att behovet av och omfattningen på övningar kopplas samman med de klassificeringar av strålningsverksamheten som fastställs i 27 § i lagen.

130 §. Omedelbara åtgärder vid strålsäkerhetsincidenter. Det föreslås att ett nytt 6 mom. införs i paragrafen enligt vilket Strålsäkerhetscentralen svarar för det behövliga internationella informationsutbytet om en strålkälla som försvunnit har kunnat föras ut ur eller in i landet. Det nuvarande 6 mom. blir 7 mom. Genom tillägg av momentet genomförs kravet i artikel 99 i strålsäkerhetsdirektivet.

133 §. Informationsplikt i nödsituationer med strålrisk. Det föreslås att det fogas ett nytt 2 mom. till paragrafen, enligt vilket Strålsäkerhetscentralen informerar om nödsituationer med strålrisk och hot om sådana med hjälp av internationella system för informationsutbyte och till de stater som kan påverkas av situationerna. Det nuvarande 2 mom. blir ett nytt 3 mom. Genom tillägg av momentet genomförs kravet i artikel 99 i strålsäkerhetsdirektivet.

137 §. Befintlig exponeringssituation efter nödsituation med strålrisk. Det föreslås att det fogas ett nytt 2 mom. till paragrafen, enligt vilket om exponeringssituationen påverkar flera stater, övergången till befintlig exponeringssituation ska ske i samarbete med dessa stater. Genom att foga till momentet genomförs artikel 99 i strålsäkerhetsdirektivet.

147 §. Begränsning av strålningsexponering. Det föreslås att 1 mom. preciseras så att den utredningsskyldige ”utan obefogat dröjsmål” är skyldig att vidta åtgärder i syfte att begränsa exponeringen för naturlig strålning. Det är nödvändigt att precisera tidsrymden så att åtgärderna vidtas utan obefogad fördröjning.

Det föreslås att ett nytt 2 mom. fogas till paragrafen, enligt vilket åtgärdernas tillräcklighet ska konstateras med hjälp av motsvarande mätningar eller beräkningar som vid utredning av den strålningsexponering som avses i 146 § eller på annat tillförlitligt sätt. Resultatet av en utredning av åtgärdernas tillräcklighet ska genast meddelas till Strålsäkerhetscentralen. Momentet är nödvändigt för att tillsynsmyndigheten ska veta att gränsen för strålexponeringen har lagts under gränsvärdet. Tillsynsmyndigheten ska kunna försäkra sig om att de vidtagna åtgärderna har haft den avsedda effekten och att situationen inte kan anses förändrad enbart genom att resultatet av ett annat slags mätningar och uträkningar presenteras. Ett annat tillförlitligt sätt att konstatera att åtgärderna är tillräckliga är exempelvis en mätning som gjorts med radonburk efter radonsaneringen, trots att man ursprungligen har gjort både mätning med burk och fortlöpande mätning.

Det föreslås dessutom att ett nytt 3 mom. fogas till paragrafen enligt vilket om en i 146 § 1 mom. avsedd utredningsskyldighet inte längre tillämpas på verksamheten till följd av en åtgärd som avses i 1 mom., Strålsäkerhetscentralen utan dröjsmål ska meddelas att utredningsskyldigheten upphör och skälen för detta. Utredningsskyldigheten kan också upphöra genom att den som är utredningsskyldig flyttar bort från den aktuella fastigheten.

149 §. Exponering för naturlig strålning på arbetsplatsen. I 2 mom. 2 meningen föreslås det att paragrafen inte heller tillämpas på 89 § 2 mom., som gäller utredning av arbetstagarens tidigare arbetsrelaterade exponering innan strålningsarbetet inleds, om endast den yrkesmässiga exponeringen för kosmisk strålning är högre än referensvärdet. Begränsningen är nödvändig eftersom en utredning av flygpersonalens tidigare exponering inte är möjlig när det är fråga om utländsk personal.

155 §. Utredning av radonhalten på arbetsplatser. Det föreslås att ”livsmedelslokal” avlägsnas ur 1 mom. 4 punkten eftersom det inte är ändamålsenligt att kravet gäller alla livsmedelslokaler där det vatten som används inte enbart härstammar från en ytvattenförekomst och där vattnet kommer i kontakt med inomhusluften. I nuläget i den här formen gäller skyldigheten till exempel alla försäljningsställen för kaffe (inkl. kaféer och kiosker) oberoende av var de är belägna och vattnets ursprung (exempelvis 4 våningen och stadens kranvatten som vatten). Om utrymmena finns på sådana platser som föreskrivs i 1–3 punkterna i momentet ska arbetsgivaren dock göra en utredning av radonhalten i det utrymme som fungerar som arbetsutrymme och arbetsplats. Därmed försvagar avlägsnandet av kravet inte arbetstagarnas faktiska strålsäkerhet. I övrigt är momentet oförändrat.

Det föreslås att hänvisningen till högst 20 timmars arbetstid avlägsnas ur 2 mom., som föreskriver om situationer när utredningen inte behöver göras. Om ingen utredning någonsin behövs i dessa situationer leder det till att en betydande exponering inte observeras, om den anställda arbetar vid flera arbetsställen där radonhalten är ytterst hög (exempelvis 10 000 Bq/m³ eller större). Exempelvis vattenverkens produktionsanläggningar och pumpstationer för läckande vatten i underjordiska utrymmen.

För tydlighetens skull finns det dessutom bestämmelser om att det endast är sådana från markytan sett andra våningar och utrymmen som ligger högre än det och som är helt och hållet ovan markytan som är befriade från skyldigheten att utföra utredningar av radonhalten. I övrigt är ändringen gällande byggnadens våning språklig.

Paragrafens 3 mom. är oförändrat.

Det föreslås att 4 mom. enligt vilken om en utredning visar att arbetstagarna kan utsättas för en stråldos som är högre än dosgränsen för arbetstagare om inga korrigerande åtgärder vidtas, ska arbetsgivaren utan dröjsmål anordna individuell dosövervakning för arbetstagarna ska tas bort. Momentet har lett till onödiga mätningar där genomförandet har lett till en onödig börda för både den mätningsskyldiga och tillsynsmyndigheten. När den stora radonhalten har konstaterats skyddar fastställandet och uppföljningen av strålningsdoserna inte som sådana arbetstagarna mot strålning. I stället för att följa med strålningsdoserna får arbetstagarna ett effektivare skydd genom att den utövar verksamheten minskar exponeringen för radon och en kort tidsram ställs upp för att påvisa effekterna av åtgärderna. Borttagningen av momentet förtydligar också tolkningen av lagen eftersom de strålningsdoser som radon orsakar då endast fastställs i verksamhet som kräver säkerhetstillstånd.

189 §. Tillsynsavgift och grunder för den. Det föreslås att i 2 mom. förtydligas tidpunkten för när tillsynsavgiften bildas. Tillsynsavgiften består av en grundavgift på basis av verksamhetstyp och en tilläggsavgift på basis av strålkälla och grundar sig på de uppgifter som finns i Strålsäkerhetscentralens register den 1 januari ifrågavarande år.

Det föreslås att en mening läggs till i 4 mom. enligt vilken debiteringen får verkställas utan att verksamhetsutövaren ges tillfälle att bli hörd. Avgifterna grundar sig på verksamhetsutövarens verksamhet och de strålkällor som denna använder och innehar. Verksamhetsutövaren är skyldig att föra aktuell bokföring över sin verksamhet och sina anordningar som är strålningskällor genom att anmäla dem till Strålsäkerhetscentralen eller ansöka om tillstånd för ändring av verksamheten. Avgifterna fastställs därtill utgående från de uppgifter som finns i registret den 1 januari respektive kalenderår. Det har ingen betydelse för avgiften om uppgifterna på grund av verksamhetsutövarens agerande inte är aktuella. Innan ett förvaltningsbeslut fattas ska den berörda parten i princip beredas möjlighet att bli hörd i enlighet med 34 § i förvaltningslagen. Det finns en undantagsregel i 2 mom. 5 punkten i samma paragraf enligt vilken ärendet Ett ärende får avgöras utan att en part hörs, om hörandet av någon orsak är uppenbart onödigt. Den föreslagna speciallagstiftningen är nödvändig eftersom det inte är ändamålsenligt att tillämpa hörandet på ett mekaniskt massförfarande utgående från registeruppgifterna utan hörandet är begränsat till enskilda specialsituationer. Fastställandet av avgifter av skattenatur grundar sig på registeruppgifter och den som utövar verksamheten är skyldig att ombesörja att registeruppgifterna är aktuella. Om debiteringen sker med stöd av lagen som regel utan hörande undviker man det årliga övervägandet att låta bli att höra aktören och motiveringarna samt eventuella påståenden om procedurfel. Ändringen minskar också den administrativa bördan. Strålsäkerhetscentralen får trots bestämmelsen bereda verksamhetsutövaren möjlighet att bli hörd innan avgiften debiteras, om det i enskilda fall bedöms vara nödvändigt. Motsvarande särskilda bestämmelser finns i 15 § i fordonsskattelagen (1281/2003), enligt vilken debiteringen verkställs utan att den skattskyldige blir hörd. Bestämmelserna om rättelse av avgifter och ändringssökande finns i 194–196 §.

190 §. Betalningsskyldighetens giltighetstid och betalningens förfallotid. Det föreslås att ur 2 mom. avlägsnas bestämmelsen om tidpunkten för när avgiften förfaller till betalning, enligt vilken avgiften förfaller tidigast den sista dagen i april. Dessutom förkortas tidsfristen för utsändning av avgiftsbeslutet från 30 dagar till 21 dagar. Med ändringen upphävs lagstiftning och möjliggörs sändning av fakturan och beslutet på en gång, vilket gör det möjligt att följa den allmänt använda betalningsfristen på 14 dagar.

193 §. Indrivning av avgifter och ränta. Det föreslås i 2 mom. att förseningsavgiften höjs från fem euro till tio euro. Storleken på förseningsavgiften uppdateras därmed att motsvara förseningsavgift i lagstiftningen om grunderna för avgifter till staten.

Det föreslås att i 3 mom. uppdateras hänvisningen till den nya lagen om skatteuppbörd (11/2018) samt preciseras terminologin att motsvara lagen om skatteuppbörd. I momentet ersätts termen ”återbäringsränta” med termen ”krediteringsränta”. Det föreslås dessutom att det i momentet preciseras att krediteringsräntan återbärs från och med dagen efter betalningsdagen till den dag då återbäringsbeloppet debiteras från Strålsäkerhetscentralens konto. Krediteringsräntan beräknas på basis av det faktiska antalet kalenderdagar räntan gäller.

8 Bestämmelser på lägre nivå än lag

Samtidigt med lagen bereds en av statsrådet utfärdad förordning om Strålsäkerhetscentralen, som ersätter förordningen om strålsäkerhetscentralen (618/1997). I förordningen utfärdas det bestämmelser som delvis gäller Strålsäkerhetscentralens bestämmanderätt samt personalen och personalens behörighet. Därtill föreskrivs det om permanenta sakkunniga, delegationer och representation av staten. Den övriga lagstiftningen har tidigare funnits på förordningsnivå. I nuläget finns det ett allmänt befullmäktigande att utfärda förordningar. Eftersom befullmäktigandet att utfärda förordningar redan finns i 119 § i grundlagen föreslås det inte att ett motsvarande allmänt befullmäktigande införs i lagen. Den föreslagna 5 § om avtal och sakkunniga innehåller dock ett precist och begränsat befullmäktigande att utfärda förordningar om permanenta sakkunniga.

9 Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

Det föreslås att lagarna träder i kraft den 15 november 2022.

Det föreslås att det i övergångsbestämmelsen i lagen om Strålsäkerhetscentralen fastställs att de avtal och förbindelser som ingåtts innan den här lagen trädde i kraft är i kraft såvida inget annat avtalas.

Det föreslås att de tillsynsavgifter som avses i 189 § 3 mom. börjar dock tas ut enligt bilagan till denna lag först från och med den 1 januari 2023.

10 Verkställighet och uppföljning

Social- och hälsovårdsministeriet följer upp genomförandet av den föreslagna lagstiftningen i samarbete med Strålsäkerhetscentralen. Den mängd extra arbete som uppstår genom beredskapen för i synnerhet nödsituationer med strålning följs upp och vid behov styrs de anslag som behövs till Strålsäkerhetscentralen för skötseln av uppgifter i samband med planeringen av den offentliga ekonomin. De organisatoriska förändringarna som välfärdsområdesreformen för med sig för bl.a. räddningsväsendet kommer eventuellt att leda till behovet av en omfördelning av resurserna också på Strålsäkerhetscentralen.

11 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning

Lagförslagen motsvarar huvudsakligen den för närvarande ikraftvarande lagstiftningen. Den i nuläget ikraftvarande lagen om strålsäkerhetscentralen stiftades 1983, de vill säga under tiden före reformen av grundrättigheterna och grundlagen.

I 10 § 1 mom. i grundlagen föreskrivs det att vars och ens privatliv, heder och hemfrid är tryggade. Närmare bestämmelser om skydd för personuppgifter utfärdas genom lag. En bedömning ska göras med beaktande av 10 § 1 mom. i grundlagen avseende den i 2 § 2 mom. i den nu föreslagna lagen om Strålsäkerhetscentralen rätten för Strålsäkerhetscentralen att av myndigheter och andra som sköter offentliga uppdrag få de nödvändiga uppgifter som centralen behöver för de nationella arrangemangen för beredskap inför nödsituationer med strålrisk och för att ge rekommendationer om arrangemangen. Strålsäkerhetscentralen kan behöva uppgifter om personer, byggnader, anstalter, konstruktioner samt data- och kommunikationssystemens säkerhetsarrangemang och uppgifter som påverkar hur dessa genomförs samt om beredskap för olyckor och undantagsförhållanden samt befolkningsskydd, som är sekretessbelagda enligt 24 § i lagen om offentlighet i myndighetens verksamhet (621/1999). Bestämmelserna grundar sig på principen om att uppgifterna ska vara nödvändiga för skötseln av den i denna lag föreskrivna uppgiften. I grundlagsutskottets tolkningspraxis är det i samband med vaga lagstiftningssammanhang av det nämnda slaget en förutsättning för överlåtelse av uppgifterna, inklusive överlåtelse av personuppgifter, att uppgifterna i något avseende ska vara nödvändiga (t.ex. GrUU 17/2007 rd s. 3, GrUU 62/2010 rd s. 3–4 och GrUU 17/2016 rd s. 5–7).

Lagstiftningsnivåerna för lagstiftningen om Strålsäkerhetscentralen justeras så att de följer bestämmelserna i 119 § i grundlagen. Enligt 119 § 2 mom. i grundlagen ska de allmänna grunderna för statsförvaltningens organ regleras genom lag, om deras uppgifter omfattar utövning av offentlig makt. I övrigt kan bestämmelser om statsförvaltningens enheter utfärdas genom förordning. Enligt förarbetet till grundlagen (RP 1/1998 rd, s. 174) avses med allmänna grunder främst enhetens namn, verksamhetsområde och huvudsakliga uppgifter.

Med stöd av vad som anförts ovan föreslås det att bestämmelserna om centralens namn, verksamhetsområde, organisationens uppgifter samt ledning och beslutanderätt föreskrivs i lag. Därtill föreskrivs det i lag om avtal med nära anknytning till Strålsäkerhetscentralens verksamhetsområde och uppgifter samt användningen av sakkunniga. Bestämmelserna om Strålsäkerhetscentralens organisation utfärdas i övrigt genom förordning.

På de grunder som anges ovan kan lagförslaget behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

Kläm

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs riksdagen följande lagförslag:

1.

Lag

om Strålsäkerhetscentralen

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 §

Verksamhetsområde och ställning

Strålsäkerhetscentralen är en statlig förvaltningsmyndighet inom social- och hälsovårdsministeriets förvaltningsområde som främjar och utövar tillsyn över strålsäkerheten och säkerheten vid användningen av kärnenergi.

Strålsäkerhetscentralen har en oberoende ställning i sina ställningstaganden och i sin tillsynsverksamhet.

2 §

Uppgifter

Till Strålsäkerhetscentralen hör

- 1) uppgifter enligt kärnenergilagen (990/1987),
- 2) uppgifter enligt strålsäkerhetslagen (859/2018),
- 3) uppgifter enligt lagen om transport av farliga ämnen (719/1994),
- 4) uppgifter enligt räddningslagen (379/2011),
- 5) beredskaps- och expertuppgifter i nödsituationer med strålrisk,
- 6) uppgifter i anslutning till insamlandet av information om strålningssituationer och upprätthållandet av en lägesbild över dem,
- 7) uppgifter i anslutning till upprätthållandet av nationella mätnormaler inom verksamhetsområdet,
- 8) forsknings-, utvecklings- och utredningsverksamhet inom verksamhetsområdet,
- 9) uppgifter i anslutning till information och utbildning inom verksamhetsområdet,
- 10) produktion av sakkunnig- och mättjänster inom verksamhetsområdet,
- 11) deltagande i nationellt och internationellt samarbete samt påverkan inom verksamhetsområdet,
- 12) framläggande av förslag till utveckling av lagstiftningen inom verksamhetsområdet och utfärdande av rättsregler inom ramen för särskilt föreskriven behörighet.

Strålsäkerhetscentralen ska dessutom bedöma de nationella arrangemangen för beredskap inför nödsituationer med strålrisk och ge rekommendationer om arrangemangen. Strålsäkerhetscentralen har trots sekretessbestämmelserna rätt att av myndigheter och andra som sköter offentliga uppdrag få de nödvändiga uppgifterna för att fullgöra sina uppgifter.

Strålsäkerhetscentralen sköter dessutom andra sådana särskilt föreskrivna uppgifter som hör till verksamhetsområdet eller som social- och hälsovårdsministeriet bestämmer med stöd av lagstiftning eller internationella avtal.

3 §

Ledning

Strålsäkerhetscentralen leds av en generaldirektör som utnämns av statsrådet. Generaldirektören svarar för att de uppgifter som hör till centralen sköts ekonomiskt, effektivt och framgångsrikt.

Strålsäkerhetscentralen utnämner eller anställer övrig personal i tjänste- eller arbetsförhållande.

Strålsäkerhetscentralen har ett ledningssystem som innefattar en arbetsordning samt andra föreskrifter och anvisningar som behövs för att säkerställa en högklassig verksamhet och ledning och en sund säkerhetskultur.

4 §

Beslutanderätt

Generaldirektören avgör de ärenden som hör till Strålsäkerhetscentralen, om inte något annat föreskrivs eller något annat bestäms i arbetsordningen. Ärendena ska avgöras på föredragning, om inte något annat föreskrivs eller något annat bestäms i arbetsordningen.

I arbetsordningen finns det närmare bestämmelser om centralens organisation, avgörandet av ärenden samt organiseringen av administrationen, funktionerna och arbetet vid centralen.

Generaldirektören fastställer arbetsordningen.

5 §

Avtal och sakkunniga

Strålsäkerhetscentralen kan inom ramen för sin budget använda utomstående sakkunniga och ingå avtal med myndigheter, sammanslutningar och privatpersoner för att utföra undersökningar, utredningar och andra enskilda sakkunniguppgifter som hör till centralens verksamhetsområde. På tystnadsplikten för den som utför sådana uppgifter tillämpas lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999).

Närmare bestämmelser om centralens permanenta sakkunniga utfärdas genom förordning av statsrådet.

6 §

Ikraftträdande och övergångsbestämmelse

Denna lag träder i kraft den xx 20.

Avtal och åtaganden som har ingåtts före ikraftträdandet av denna lag förblir i kraft, om inte något annat föreskrivs särskilt.

Genom denna lag upphävs lagen om strålsäkerhetscentralen (1069/1983).

2.

Lag

om ändring av strålsäkerhetslagen

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i strålsäkerhetslagen (859/2018) 51 § 1 mom. 3 punkten, det inledande stycket i 54 § 1 mom. och 54 § 1 punkten, 58 § 3 mom., 64 § 1 mom., 71 § 1, 2 och 4 mom., 84 § 1 mom., 127 § 3 mom., 129 §, 147 § 1 mom., 149 § 2 mom. och 155 §, 189 § 2 och 4 mom., 190 § 2 mom. och 193 § 2 och 3 mom. samt lagens bilaga,

fogas till lagen 56 § nya 2 och 3 mom., till lagen en ny 70 a §, till 130 § ett nytt 6 mom., varvid det nuvarande 6 mom. blir 7 mom., till 133 § ett nytt 2 mom. varvid det nuvarande 2 mom. blir 3 mom., till 137 § ett nytt 2 mom. och till 147 § nya 2 och 3 mom., som följer:

51 §

Ansökan om säkerhetstillstånd

Ansökan om säkerhetstillstånd ska innehålla följande information:

3) de uppgifter om ledningssystemet för strålningsverksamheten som avses i 29 § 2 mom.,

54 §

Ställande av säkerhet

Verksamhetsutövaren ska hos Strålsäkerhetscentralen ställa säkerhet för kostnaderna för oskadliggörande av radioaktivt avfall och för eventuell rengöring av miljön, om tillståndet beviljas för

1) användning, tillverkning, innehav, förvaring eller upplagring av en sluten strålkälla med hög aktivitet,

56 §

Bevisande av en produkts strålsäkerhet

Strålsäkerheten för andra strålningsalstrande anordningar som kräver säkerhetstillstånd än sådana produkter för hälso- och sjukvård som avses i lagen om produkter och utrustning för hälso- och sjukvård (629/2010) kan bevisas genom att tillämpliga standarder iakttas.

Strålsäkerhetscentralen meddelar föreskrifter om de tillämpliga standarder som avses i 2 mom.

58 §

Bedömning av produkters strålsäkerhet

Om det inte går att bedöma en produkt på det sätt som avses i 1 mom. kan tillsynsmyndigheten bedöma produktens strålsäkerhet i enlighet med 2 mom. Även om en produkt stämmer överens med de bedömningsgrunder som anges i 1 och 2 mom. eller 56 § 2 mom. får tillsynsmyndigheten inleda tillsynsåtgärder som avses i 3 kap. i lagen om marknadskontrollen av vissa produkter om produkten trots detta utgör en hälsorisk.

64 §

Godkännande av strålningsmätningar

Sådana mätningar av joniserande strålning som utförs för att bedöma yrkesmässig eller medicinsk exponering eller exponering av allmänheten, eller för att trygga säkerheten i strålningsverksamhet eller i en befintlig exponeringssituation, kräver godkännande av Strålsäkerhetscentralen. Något separat godkännande behövs emellertid inte för strålningsmätningar som Strålsäkerhetscentralen övervakar som en del av en dosimetritjänsts verksamhet eller en verksamhet baserad på ett säkerhetstillstånd. Det krävs inte heller något godkännande för strålningsmätningar som används för utredning av den exponering av allmänheten som orsakas av byggprodukter, hushållsvatten eller material som avses i 151 §.

70 a §

Identifiering av anordningar som alstrar strålning elektroniskt

Verksamhetsutövaren ska se till att en anordning som alstrar strålning elektroniskt och vars användning kräver säkerhetstillstånd är försedd med identifiering.

En identifierande märkning på anordningen ska göras på ett så beständigt sätt som möjligt.

71 §

Skyldighet att föra bok och lämna uppgifter

I verksamhet som kräver säkerhetstillstånd ska verksamhetsutövaren föra bok över de strålkällor som säkerhetstillståndet avser. Av bokföringen ska det framgå vilka strålkällor som innehåller samt när de mottagits, överlåtits och strukits från tillståndet. En strålkälla kan avskrivas ur bokföringen när det har gått fem år sedan den överlåtits eller oskadliggjorts. Bokföringen ska hållas uppdaterad.

En innehavare av säkerhetstillstånd för tillverkning, förvaring, handel med, export eller import av strålkällor ska årligen lämna uppgifter till Strålsäkerhetscentralen om de strålkällor den har mottagit, överlåtit eller har i sin besittning under kalenderåret. Uppgifterna behöver dock inte lämnas om sådana strålkällor som innehavaren har mottagit eller har i sin besittning och som ansluter sig till handel eller tillverkning.

Strålsäkerhetscentralen meddelar närmare föreskrifter om bokföring som avses i 1 mom. samt om de uppgifter som avses i 2 och 3 mom. och hur de ska lämnas.

84 §

Förutsättningar för återanvändning, materialåtervinning, återvinning och bortskaffande

Avfall och annat material som härstammar från strålningsverksamhet och avfall som avses i 78 § 3 mom. får trots sin radioaktivitet återanvändas, återvinnas som material, återvinnas på annat sätt och bortskaffas med iakttagande av avfallslagen, förutsatt att mängden radioaktivt ämne inte är högre än friklassningsnivån enligt 85 § 2 mom.

127 §

Utsläpp och gränsvärden för dessa

Strålsäkerhetscentralen får bevilja tillstånd för utsläpp som avses i 2 mom. om exponeringen av allmänheten, med hänsyn till verksamhetens karaktär och omfattning samt de tillgängliga metoderna för begränsning av utsläpp, blir så låg som möjligt och den exponering utsläppen förutspås orsaka är lägre än dosrestriktionen.

129 §

Beredskap inför strålsäkerhetsincidenter

I verksamhet som kräver säkerhetstillstånd ska verksamhetsutövaren ha beredskap för strålsäkerhetsincidenter. Verksamhetsutövare ska ha en uppdaterad handlingsplan för incidenter. Åtgärder enligt handlingsplanen ska övas utifrån riskerna inom verksamheten.

Strålsäkerhetscentralen meddelar närmare föreskrifter om den i 1 mom. avsedda planen för strålsäkerhetsincidenter och om övningar av de åtgärder som ska vidtas på grund av dessa i enlighet med de risker som sammanhänger med verksamheten.

130 §

Omedelbara åtgärder vid strålsäkerhetsincidenter

Om en strålkälla som försvunnit har kunnat föras ut ur eller in i landet, svarar Strålsäkerhetscentralen för det behövliga internationella informationsutbytet.

133 §

Informationsplikt i nödsituationer med strålrisk

Strålsäkerhetscentralen informerar om nödsituationer med strålrisk och hot om sådana med hjälp av internationella system för informationsutbyte och till de stater som kan påverkas av situationerna.

137 §

Befintlig exponeringssituation efter nödsituation med strålrisk

Om exponeringssituationen påverkar flera stater, ska övergången till befintlig exponeringssituation ske i samarbete med dessa stater.

147 §

Begränsning av strålningsexponering

Om den yrkesmässiga exponeringen eller exponeringen av allmänheten eller om radonhalten på arbetsplatsen eller i hushållsvatten är högre än referensvärdet, ska den som är utredningsskyldig enligt 146 § utan obefogat dröjsmål vidta åtgärder i syfte att begränsa exponeringen för naturlig strålning.

Den som är utredningsskyldig ska konstatera om åtgärderna är tillräckliga med hjälp av motsvarande mätningar eller beräkningar som vid utredning av den strålningsexponering som avses i 146 § eller på något annat tillförlitligt sätt. Resultatet av en utredning av åtgärdernas tillräcklighet ska genast meddelas till Strålsäkerhetscentralen.

Om en i 146 § 1 mom. avsedd utredningsskyldighet inte längre tillämpas på verksamheten till följd av en åtgärd som avses i 1 mom., ska Strålsäkerhetscentralen utan dröjsmål meddela att utredningsskyldigheten upphör och skälen för detta.

149 §

Exponering för naturlig strålning på arbetsplatsen

Bestämmelserna i 35 och 90 §, 92 § 2 mom. 1 och 3 punkten och 3 mom. samt 95 § tillämpas inte, om endast radonhalten på arbetsplatsen eller den yrkesmässiga exponeringen för radon eller kosmisk strålning är högre än referensvärdet. Dessutom tillämpas inte 89 § 2 mom. och 91 § om endast den yrkesmässiga exponeringen för kosmisk strålning är högre än referensvärdet.

155 §

Utredning av radonhalten på arbetsplatser

Arbetsgivare ska utreda radonhalten i arbetslokaler och på andra arbetsställen, om lokalerna är belägna

1) i sådana av Strålsäkerhetscentralen definierade områden där över en tiondel av de representativa resultaten av radonmätningar, enligt uppgifter om radonhalt i det register som avses i 19 § 1 mom. 5 punkten, är högre än referensvärdet för radonhalt på arbetsplatser,

2) på en ås eller på annan mycket luftgenomtränglig grus- eller sandmark,

3) helt eller delvis under marknivå,

4) i en anläggning som levererar hushållsvatten där det vatten som används inte enbart härtammar från en ytvattenförekomst och där vattnet kommer i kontakt med inomhusluften.

En utredning behövs emellertid inte om den lokal som avses i 1 mom. 1 eller 2 punkten är belägen i fastighetens andra våning som helt och hållet ligger ovanför markytan eller ovanför den, eller om byggnadens golv och väggar inte är i kontakt med marken och det är uppenbart att mellanrummet är väl ventilerat.

Radonhalten på arbetsplatsen ska mätas regelbundet, om arbetsutrymmen eller andra arbetsställen finns i underjordiska gruvor som avses i gruvlagen eller i underjordiska brott.

189 §

Tillsynsavgift och grunder för den

Tillsynsavgiften består av en grundavgift på basis av verksamhetstyp och en tilläggsavgift på basis av strålkälla och grundar sig på de uppgifter som finns i Strålsäkerhetscentralens register den 1 januari ifrågavarande år.

Debiteringen kan verkställas utan att verksamhetsutövaren ges tillfälle att bli hörd. Beslutet kan delges genom vanlig delgivning enligt 59 § i förvaltningslagen.

190 §

Betalningsskyldighetens giltighetstid och betalningens förfallotid

Tillsynsavgiften fastställs för varje kalenderår och förfaller årligen till betalning vid en tidpunkt som fastställs av Strålsäkerhetscentralen. Strålsäkerhetscentralen ska sända avgiftsbeslutet om tillsynsavgiften till den avgiftsskyldige senast 21 dagar före förfalldagen.

193 §

Indrivning av avgifter och ränta

Om betalningen av en avgift fördröjs, ska det betalas en dröjsmålsränta enligt 4 § i räntelagen (633/1982) på avgiften. Strålsäkerhetscentralen kan i stället för dröjsmålsränta ta ut en förseningsavgift på tio euro, om beloppet av dröjsmålsräntan blir lägre än så.

Om en tillsynsavgift återbärs till följd av rättelse eller ändringssökande betalas krediteringsränta enligt 38 § i lagen om skatteuppbörd (11/2018) på det belopp som återbärs från och med dagen efter betalningsdagen till den dag då återbäringsbeloppet debiteras från Strålsäkerhetscentralens konto. Krediteringsräntan beräknas på basis av det faktiska antalet kalenderdagar räntan gäller.

Denna lag träder i kraft den 20 .

De tillsynsavgifter som avses i 189 § 3 mom. börjar dock tas ut enligt bilagan till denna lag först från och med den 1 januari 2023.

Tillsynsavgifter

1. Avgiftsklasser och avgifter

Avgiftsklasserna indelas i avgiftsklasser för verksamhet och avgiftsklasser för strålkälla.

Grundavgifterna på basis av verksamhetstyp är:

Avgiftsklass för verksamhet	Grundavgift på basis av verksamhetstyp
A	180 €
B	620 €
C	1 680 €
D	1 680 €
E	4 130 €
F	10 040 €
G	22 300 €
H	450 €
I	1 120 €

Tilläggsavgifterna på basis av strålkälla är:

Avgiftsklass för strålkälla	Tilläggsavgift på basis av strålkälla
A	40 €
B	80 €
C	140 €
D	390 €
E	560 €
F	840 €
G	1 120 €

H	3 350 €
I	6 030 €

2. Tillsynsavgift för användning av joniserande strålning

Tillsynsavgiften för användning av joniserande strålning som kräver säkerhetstillstånd består av en grundavgift på basis av verksamhetstyp och en tilläggsavgift på basis av strålkälla. Om säkerhetstillståndet gäller fler än en verksamhet eller strålkälla, fastställs tillsynsavgiften genom att räkna samman alla grundavgifter på basis av verksamhetstyp och alla tilläggsavgifter på basis av strålkälla i anslutning till tillståndet.

Avgiftsklassen för verksamhet bestäms utifrån verksamheten på följande sätt:

Avgiftsklass för verksamhet	Verksamhet
A	Användning av slutna strålkällor
	Användning av röntgenanordningar (gäller inte strålbehandling, nukleärmedicin eller odontologisk röntgenverksamhet, där man använder panoramatomografiapparater eller tandröntgenapparater med vilka bilden tas på en intraoral bildreceptor, avbildning av person med annan anordning än en hälso- och sjukvårdsanordning)
B	Handel med strålkällor
	Verksamhet som inkluderar installation, underhåll och reparation av strålkällor samt tillverkning av strålningsalstrande anordningar
	Transport av radioaktiva ämnen
	Verksamhet i vilken man upprepat hanterar eller upplagrar herrelösa strålkällor
	Avbildning av person med annan anordning än en hälso- och sjukvårdsanordning
	Användning av öppna strålkällor (gäller inte hälso- och sjukvård eller veterinärmedicin)
	Användning av partikelacceleratorer inom industrin och för genomlysning (gäller inte produktion av radionuklider)

C	Användning av partikelacceleratorer inom forskning och produktion av radionuklider
	Mottagning, hantering och upplagring av radioaktivt avfall när detta inte ingår i den övriga verksamheten
D	Användning av öppna strålkällor inom veterinärmedicinen
	Strålbehandling inom veterinärmedicinen
E	Nukleärmedicin
F	Strålbehandling

Tilläggsavgiften på basis av strålkälla bestäms utifrån strålkällan och dess användning på följande sätt:

Avgiftsklass för strålkälla	Strålkällor
A	Tandröntgenapparat med vilken bilden tas på en intraoral bildreceptor
	Tandröntgenavbildningsapparat inom veterinärmedicinen
B	Sluten strålkälla (annan än sluten strålkälla med hög aktivitet). Avgift tas ut för högst hundra källor
	Röntgenanordning (gäller inte röntgenanordning inom hälso- och sjukvården, veterinärmedicinen eller industrin eller röntgenanordning som kräver separata skyddskonstruktioner)
	Panoramatomografiapparat inom odontologisk röntgenverksamhet
C	Röntgenanordning inom industrin eller röntgenanordning som kräver separata skyddskonstruktioner (gäller inte röntgenanordning inom hälso- och sjukvården eller veterinärmedicinen)
	Röntgenavbildningsanordning inom veterinärmedicinen (annan än tandröntgenavbildningsapparat)
	Röntgenavbildningsanordning inom hälso- och sjukvården (annan än panoramatografiapparat eller tandröntgenapparat med vilken bilden tas på en intraoral bildreceptor inom odontologisk röntgenverksamhet), som medför en effektiv dos för patienten som är lägre än eller lika med 0,1 mSv och ingen deterministisk skada ¹⁾

	Partikelaccelerator (gäller inte partikelacceleratorer inom hälso- och sjukvården eller veterinärmedicinen)
	Öppna strålkällor i laboratorium, då aktivitet hos radioaktiva ämnen som hanteras på en gång är mindre än $k \cdot 10$ frigränsen ²⁾

D	Röntgenavbildningsanordning inom hälso- och sjukvården (annan än panoramatomografiapparat eller tandröntgenapparat med vilken bilden tas på en intraoral bildreceptor inom odontologisk röntgenverksamhet), som medför en effektiv dos för patienten som är högre än 0,1 mSv, men lägre än eller lika med 100 mSv och ingen deterministisk skada ¹⁾
	Öppna strålkällor i laboratorium, då aktivitet hos radioaktiva ämnen som hanteras på en gång är större än eller lika med $k \cdot 10$ frigränsen, men mindre än $k \cdot 10\,000$ frigränsen ²⁾
	Öppna strålkällor för spårämnesundersökningar utanför laboratorium
E	Sluten strålkälla med hög aktivitet
	Strålbehandlingsanordning inom veterinärmedicinen
F	Röntgenavbildningsanordning inom hälso- och sjukvården (annan än panoramatomografiapparat eller tandröntgenapparat med vilken bilden tas på en intraoral bildreceptor inom odontologisk röntgenverksamhet), som medför en effektiv dos för patienten som är högre än 100 mSv eller en lokal eller absorberad dos i ett organ som är högre än 10 Gy ¹⁾
	Öppna strålkällor i laboratorium, då aktivitet hos radioaktiva ämnen som hanteras på en gång är större än eller lika med $k \cdot 10\,000$ frigränsen ²⁾
G	Röntgenanordning för ytterapi inom strålbehandling
H	Accelerator med en energi inom strålbehandling, röntgenanordning för djupterapi eller efterladdningsterapianordning inom strålbehandling
I	Acceleratorbehandlingsanordning med flera energier inom strålbehandling

¹⁾ Den effektiva dosen för patienten på grund av en undersökning eller åtgärd, inklusive strålningsexponering på grund av en strålsäkerhetsincident.

²⁾ Koefficienten k bestäms på basis av hur det radioaktiva ämnet hanteras, enligt följande: arbete med särskilt hög risk $k = 0,1$, hantering med normala kemiska metoder $k = 1$, enkel hantering $k = 10$ och upplagring $k = 100$. Om flera olika hanteringssätt förekommer på ett laboratorium bestäms avgiftsklassen för verksamheten på basis av det hanteringssätt som leder till den högsta avgiften.

3. Tillsynsavgift för verksamhet som medför exponering för naturlig strålning

Tillsynsavgift för verksamhet som medför exponering för naturlig strålning tas ut endast om verksamheten kräver säkerhetstillstånd enligt 148 §.

Tillsynsavgiften utgörs av en grundavgift på basis av verksamhetstyp. Om säkerhetstillståndet gäller fler än en verksamhet, fastställs tillsynsavgiften genom att räkna samma alla grundavgifter i anslutning till tillståndet enligt avgiftsklasserna för verksamheten.

Avgiftsklassen för verksamhet bestäms utifrån verksamheten på följande sätt:

Av-giftsklass för verksamhet	Verksamhet
H	Luftfart
I	Verksamhet i vilken personalen exponeras för radon
	Verksamhet i vilken personalen exponeras för annan naturlig strålning än radon eller kosmisk strålning
G	Verksamhet som medför utsläpp av radioaktiva ämnen i miljön

4. Tillsynsavgift för användning av icke-joniserande strålning

Tillsynsavgiften för användning av icke-joniserande strålning tas ut för användning av högeffektlasrar i verksamhet som avses i 167 § i strålsäkerhetslagen.

Tillsynsavgiften består av en grundavgift på basis av verksamhetstyp och en tilläggsavgift på basis av strålkälla.

Grundavgiften på basis av verksamhetstyp bestäms på följande sätt:

Av-giftsklass för verksamhet	Verksamhet
------------------------------	------------

A	Användning av högeffektlaser (inklusive användning av högeffektlaser som är fastmonterad på en plats)
---	---

Tilläggsavgiften på basis av strålkälla bestäms utifrån strålkällan och dess användning på följande sätt:

Av- giftsklass för strålkälla	Strålkälla
E	Mobil högeffektlaser

Helsingfors den 15 september 2022

Statsminister

Sanna Marin

Familje- och omsorgsminister Aki Lindén

2.

Lag

om ändring av strålsäkerhetslagen

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i strålsäkerhetslagen (859/2018) 51 § 1 mom. 3 punkten, det inledande stycket i 54 § 1 mom. och 54 § 1 punkten, 58 § 3 mom., 64 § 1 mom., 71 § 1, 2 och 4 mom., 84 § 1 mom., 127 § 3 mom., 129 §, 147 § 1 mom., 149 § 2 mom. och 155 §, 189 § 2 och 4 mom., 190 § 2 mom. och 193 § 2 och 3 mom. samt lagens bilaga,

fogas till lagen 56 § nya 2 och 3 mom., till lagen en ny 70 a §, till 130 § ett nytt 6 mom., varvid det nuvarande 6 mom. blir 7 mom., till 133 § ett nytt 2 mom. varvid det nuvarande 2 mom. blir 3 mom., till 137 § ett nytt 2 mom. och till 147 § nya 2 och 3 mom., som följer:

Gällande lydelse

51 §

Ansökan om säkerhetstillstånd

Ansökan om säkerhetstillstånd ska innehålla följande information:

3) ledningssystemet för strålningsverksamheten,

54 §

Ställande av säkerhet

Verksamhetsutövaren ska ställa säkerhet för kostnaderna för oskadliggörande av radioaktivt avfall och för eventuell rengöring av miljön, om tillståndet beviljas för

1) användning, tillverkning, innehav, förvaring, import, export, transport mellan EU-medlemsländer eller upplagring av eller handel med en sluten strålkälla med hög aktivitet,

Föreslagen lydelse

51 §

Ansökan om säkerhetstillstånd

Ansökan om säkerhetstillstånd ska innehålla följande information:

3) *de uppgifter om ledningssystemet för strålningsverksamheten som avses i 29 § 2 mom.,*

54 §

Ställande av säkerhet

Verksamhetsutövaren ska *hos Strålsäkerhetscentralen* ställa säkerhet för kostnaderna för oskadliggörande av radioaktivt avfall och för eventuell rengöring av miljön, om tillståndet beviljas för

1) användning, tillverkning, innehav, förvaring eller upplagring av en sluten strålkälla med hög aktivitet,

Gällande lydelse

56 §

Bevisande av en produkts strålsäkerhet

58 §

Bedömning av produkters strålsäkerhet

Om det inte går att bedöma en produkt på det sätt som avses i 1 mom. kan tillsynsmyndigheten bedöma produktens strålsäkerhet i enlighet med 2 mom. Även om en produkt stämmer överens med de bedömningsgrunder som anges i 1 och 2 mom. får tillsynsmyndigheten inleda tillsynsåtgärder som avses i 3 kap. i lagen om marknadskontrollen av vissa produkter om produkten trots detta utgör en hälsorisk.

64 §

*Godkännande av **andra** strålningsmätningar*

Sådana mätningar av joniserande strålning som utförs för att bedöma yrkesmässig eller medicinsk exponering eller exponering av allmänheten, eller för att trygga säkerheten i strålningsverksamhet eller i en befintlig exponeringssituation, kräver godkännande av Strålsäkerhetscentralen. Något separat godkännande behövs emellertid inte för strålningsmätningar som Strålsäkerhetscentralen övervakar som en del av en dosimetritjänsts verksamhet eller en verksamhet baserad på ett säkerhetstillstånd.

Föreslagen lydelse

56 §

Bevisande av en produkts strålsäkerhet

Strålsäkerheten för andra strålningsalstrande anordningar som kräver säkerhetstillstånd än sådana produkter för hälso- och sjukvård som avses i lagen om produkter och utrustning för hälso- och sjukvård (629/2010) kan bevisas genom att tillämpliga standarder iakttas.

Strålsäkerhetscentralen meddelar föreskrifter om de tillämpliga standarder som avses i 2 mom.

58 §

Bedömning av produkters strålsäkerhet

Om det inte går att bedöma en produkt på det sätt som avses i 1 mom. kan tillsynsmyndigheten bedöma produktens strålsäkerhet i enlighet med 2 mom. Även om en produkt stämmer överens med de bedömningsgrunder som anges i 1 och 2 mom. *eller 56 § 2 mom.* får tillsynsmyndigheten inleda tillsynsåtgärder som avses i 3 kap. i lagen om marknadskontrollen av vissa produkter om produkten trots detta utgör en hälsorisk.

64 §

Godkännande av strålningsmätningar

Sådana mätningar av joniserande strålning som utförs för att bedöma yrkesmässig eller medicinsk exponering eller exponering av allmänheten, eller för att trygga säkerheten i strålningsverksamhet eller i en befintlig exponeringssituation, kräver godkännande av Strålsäkerhetscentralen. Något separat godkännande behövs emellertid inte för strålningsmätningar som Strålsäkerhetscentralen övervakar som en del av en dosimetritjänsts verksamhet eller en verksamhet baserad på ett säkerhetstillstånd. *Det krävs inte heller något godkännande för strålningsmätningar som används för utredning av den exponering av*

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

allmänheten som orsakas av byggprodukter, hushållsvatten eller material som avses i 151 §.

70 a §

Identifiering av anordningar som alstrar strålning elektroniskt

Verksamhetsutövaren ska se till att en anordning som alstrar strålning elektroniskt och vars användning kräver säkerhetstillstånd är försedd med identifiering.

En identifierande märkning på anordningen ska göras på ett så beständigt sätt som möjligt.

71 §

Skyldighet att föra bok och lämna uppgifter

I verksamhet som kräver säkerhetstillstånd ska verksamhetsutövaren föra bok över de strålkällor som säkerhetstillståndet avser. Av bokföringen ska det framgå vilka strålkällor som innehas samt när de mottagits, överlåtits och strukits från tillståndet. En strålkälla kan avskrivas ur bokföringen när det har gått fem år sedan den överlåtits eller strukits från tillståndet. Bokföringen ska hållas uppdaterad.

En innehavare av säkerhetstillstånd för tillverkning, förvaring, handel med, export eller import av strålkällor ska för varje kalenderår lämna uppgifter till Strålsäkerhetscentralen om de strålkällor den har mottagit, överlåtit eller har i sin besittning.

Strålsäkerhetscentralen meddelar närmare föreskrifter om bokföring som avses i 1 mom. samt om vilka uppgifter som ska lämnas till Strålsäkerhetscentralen enligt 2 och 3 mom.

71 §

Skyldighet att föra bok och lämna uppgifter

I verksamhet som kräver säkerhetstillstånd ska verksamhetsutövaren föra bok över de strålkällor som säkerhetstillståndet avser. Av bokföringen ska det framgå vilka strålkällor som innehas samt när de mottagits, överlåtits och strukits från tillståndet. En strålkälla kan avskrivas ur bokföringen när det har gått fem år sedan den överlåtits eller oskadliggjorts. Bokföringen ska hållas uppdaterad.

En innehavare av säkerhetstillstånd för tillverkning, förvaring, handel med, export eller import av strålkällor ska årligen lämna uppgifter till Strålsäkerhetscentralen om de strålkällor den har mottagit, överlåtit eller har i sin besittning under kalenderåret. Uppgifterna behöver dock inte lämnas om sådana strålkällor som innehavaren har mottagit eller har i sin besittning och som ansluter sig till handel eller tillverkning.

Strålsäkerhetscentralen meddelar närmare föreskrifter om bokföring som avses i 1 mom. samt om de uppgifter som avses i 2 och 3 mom. och hur de ska lämnas.

Gällande lydelse

84 §

Förutsättningar för återanvändning, materialåtervinning, återvinning och bortskaffande

Avfall och annat material som härstammar från strålningsverksamhet får trots sin radioaktivitet återanvändas, återvinnas som material, återvinnas på annat sätt och bortskaffas med iakttagande av avfallslagen, förutsatt att mängden radioaktivt ämne inte är högre än friklassningsnivån enligt 85 § 2 mom.

127 §

Utsläpp och gränsvärden för dessa

Strålsäkerhetscentralen ska fastställa gränsvärden för utsläpp som avses i 2 mom. på så sätt att exponeringen av allmänheten, med hänsyn till verksamhetens karaktär och omfattning samt de tillgängliga metoderna för begränsning av utsläpp, blir så låg som möjligt och så att den exponering utsläppen förutspås orsaka är lägre än dosrestriktionen.

129 §

Beredskap inför strålsäkerhetsincidenter

I verksamhet som kräver säkerhetstillstånd ska verksamhetsutövaren ha beredskap för strålsäkerhetsincidenter. Verksamhetsutövaren ska ha en uppdaterad handlingsplan för incidenter.

Strålsäkerhetscentralen meddelar närmare föreskrifter om den i 1 mom. avsedda planen för strålsäkerhetsincidenter.

Föreslagen lydelse

84 §

Förutsättningar för återanvändning, materialåtervinning, återvinning och bortskaffande

Avfall och annat material som härstammar från strålningsverksamhet och avfall som avses i 78 § 3 mom. får trots sin radioaktivitet återanvändas, återvinnas som material, återvinnas på annat sätt och bortskaffas med iakttagande av avfallslagen, förutsatt att mängden radioaktivt ämne inte är högre än friklassningsnivån enligt 85 § 2 mom.

127 §

Utsläpp och gränsvärden för dessa

Strålsäkerhetscentralen får bevilja tillstånd för utsläpp som avses i 2 mom. om exponeringen av allmänheten, med hänsyn till verksamhetens karaktär och omfattning samt de tillgängliga metoderna för begränsning av utsläpp, blir så låg som möjligt och den exponering utsläppen förutspås orsaka är lägre än dosrestriktionen.

129 §

Beredskap inför strålsäkerhetsincidenter

I verksamhet som kräver säkerhetstillstånd ska verksamhetsutövaren ha beredskap för strålsäkerhetsincidenter. Verksamhetsutövaren ska ha en uppdaterad handlingsplan för incidenter. Åtgärder enligt handlingsplanen ska övas utifrån riskerna inom verksamheten.

Strålsäkerhetscentralen meddelar närmare föreskrifter om den i 1 mom. avsedda planen för strålsäkerhetsincidenter och om övningar av de åtgärder som ska vidtas på grund av dessa i enlighet med de risker som sammanhänger med verksamheten.

Gällande lydelse

130 §

Omedelbara åtgärder vid strålsäkerhetsincidenter

Strålsäkerhetscentralen meddelar närmare föreskrifter om innehållet i den information som avses i 2 och 3 mom. och om hur den ska delges samt om i 2 mom. 2 punkten avsedd betydande medicinsk exponering som är oplanerad.

133 §

Informationsplikt i nödsituationer med strålrisk

Närmare bestämmelser om den i 1 mom. avsedda informationsplikten utfärdas genom förordning av inrikesministeriet.

137 §

Befintlig exponeringssituation efter nödsituation med strålrisk

147 §

Begränsning av strålningsexponering

Om den yrkesmässiga exponeringen eller exponeringen av allmänheten eller om radonhalten på arbetsplatsen eller i hushållsvatten är

Föreslagen lydelse

130 §

Omedelbara åtgärder vid strålsäkerhetsincidenter

Om en strålkälla som försvunnit har kunnat föras ut ur eller in i landet, svarar Strålsäkerhetscentralen för det behövliga internationella informationsutbytet.

Strålsäkerhetscentralen meddelar närmare föreskrifter om innehållet i den information som avses i 2 och 3 mom. och om hur den ska delges samt om i 2 mom. 2 punkten avsedd betydande medicinsk exponering som är oplanerad.

133 §

Informationsplikt i nödsituationer med strålrisk

Strålsäkerhetscentralen informerar om nödsituationer med strålrisk och hot om sådana med hjälp av internationella system för informationsutbyte och till de stater som kan påverkas av situationerna.

Närmare bestämmelser om den i 1 mom. avsedda informationsplikten utfärdas genom förordning av inrikesministeriet.

137 §

Befintlig exponeringssituation efter nödsituation med strålrisk

147 §

Begränsning av strålningsexponering

Om den yrkesmässiga exponeringen eller exponeringen av allmänheten eller om radonhalten på arbetsplatsen eller i hushållsvatten är

Gällande lydelse

högre än referensvärdet, ska den som är utredningsskyldig enligt 146 § vidta åtgärder i syfte att begränsa exponeringen för naturlig strålning.

149 §

Exponering för naturlig strålning på arbetsplatsen

Bestämmelserna i 35 och 90 §, 92 § 2 mom. 1 och 3 punkten och 3 mom. samt 95 § tillämpas inte, om endast radonhalten på arbetsplatsen eller den yrkesmässiga exponeringen för radon eller kosmisk strålning är högre än referensvärdet. Dessutom tillämpas inte 91 § om endast den yrkesmässiga exponeringen för kosmisk strålning är högre än referensvärdet.

155 §

Utredning av radonhalten på arbetsplatser

Arbetsgivare ska utreda radonhalten i arbetslokaler och på andra arbetsställen, om lokalerna är belägna

1) i sådana av Strålsäkerhetscentralen definierade områden där över en tiondel av de representativa resultaten av radonmätningar, enligt uppgifter om radonhalt i det register som avses i 19 § 1 mom. 5 punkten, är högre än referensvärdet för radonhalt på arbetsplatser,

Föreslagen lydelse

högre än referensvärdet, ska den som är utredningsskyldig enligt 146 § utan obefogat dröjsmål vidta åtgärder i syfte att begränsa exponeringen för naturlig strålning.

Den som är utredningsskyldig ska konstatera om åtgärderna är tillräckliga med hjälp av motsvarande mätningar eller beräkningar som vid utredning av den strålningsexponering som avses i 146 § eller på något annat tillförlitligt sätt. Resultatet av en utredning av åtgärdernas tillräcklighet ska genast meddelas till Strålsäkerhetscentralen.

Om en i 146 § 1 mom. avsedd utredningsskyldighet inte längre tillämpas på verksamheten till följd av en åtgärd som avses i 1 mom., ska Strålsäkerhetscentralen utan dröjsmål meddela att utredningsskyldigheten upphör och skälen för detta.

149 §

Exponering för naturlig strålning på arbetsplatsen

Bestämmelserna i 35 och 90 §, 92 § 2 mom. 1 och 3 punkten och 3 mom. samt 95 § tillämpas inte, om endast radonhalten på arbetsplatsen eller den yrkesmässiga exponeringen för radon eller kosmisk strålning är högre än referensvärdet. Dessutom tillämpas inte 89 § 2 mom. och 91 § om endast den yrkesmässiga exponeringen för kosmisk strålning är högre än referensvärdet.

155 §

Utredning av radonhalten på arbetsplatser

Arbetsgivare ska utreda radonhalten i arbetslokaler och på andra arbetsställen, om lokalerna är belägna

1) i sådana av Strålsäkerhetscentralen definierade områden där över en tiondel av de representativa resultaten av radonmätningar, enligt uppgifter om radonhalt i det register som avses i 19 § 1 mom. 5 punkten, är högre än referensvärdet för radonhalt på arbetsplatser,

Gällande lydelse

- 2) på en ås eller på annan mycket luftgenomtränglig grus- eller sandmark,
- 3) helt eller delvis under marknivå,
- 4) i en anläggning som levererar hushållsvatten *eller en livsmedelslokal* där det vatten som används inte enbart härstammar från en ytvattenförekomst och där vattnet kommer i kontakt med inomhusluften.

En utredning behövs emellertid inte om *ingen av arbetstagarna arbetar längre än 20 timmar per år i arbetslokalen eller om den lokal som avses i 1 mom. 1 eller 2 punkten sett från marknivån ligger på andra våningen eller högre upp* eller om byggnadens golv och väggar inte är i kontakt med marken och det är uppenbart att mellanrummet är väl ventilerat.

Radonhalten på arbetsplatsen ska mätas regelbundet, om arbetsutrymmen eller andra arbetsställen finns i underjordiska gruvor som avses i gruvlagen eller i underjordiska brott.

Om en utredning visar att arbetstagarna kan utsättas för en stråldos som är högre än dosgränsen för arbetstagare om inga korrigerande åtgärder vidtas, ska arbetsgivaren utan dröjsmål anordna individuell dosövervakning för arbetstagarna.

189 §

Tillsynsavgift och grunder för den

Tillsynsavgiften består av en grundavgift på basis av verksamhetstyp och en tilläggsavgift på basis av strålkälla.

Beslutet kan delges genom vanlig delgivning enligt 59 § i förvaltningslagen.

190 §

*Betalningsskyldighetens **giltighet** och betalningens förfallotid*

Föreslagen lydelse

- 2) på en ås eller på annan mycket luftgenomtränglig grus- eller sandmark,
- 3) helt eller delvis under marknivå,
- 4) i en anläggning som levererar hushållsvatten där det vatten som används inte enbart härstammar från en ytvattenförekomst och där vattnet kommer i kontakt med inomhusluften.

En utredning behövs emellertid inte om den lokal som avses i 1 mom. 1 eller 2 punkten *är belägen i fastighetens andra våning som helt och hållet ligger ovanför markytan eller ovanför den*, eller om byggnadens golv och väggar inte är i kontakt med marken och det är uppenbart att mellanrummet är väl ventilerat.

Radonhalten på arbetsplatsen ska mätas regelbundet, om arbetsutrymmen eller andra arbetsställen finns i underjordiska gruvor som avses i gruvlagen eller i underjordiska brott.

189 §

Tillsynsavgift och grunder för den

Tillsynsavgiften består av en grundavgift på basis av verksamhetstyp och en tilläggsavgift på basis av strålkälla *och grundar sig på de uppgifter som finns i Strålsäkerhetscentralens register den 1 januari ifrågavarande år.*

Debiteringen kan verkställas utan att verksamhetsutövaren ges tillfälle att bli hörd. Beslutet kan delges genom vanlig delgivning enligt 59 § i förvaltningslagen.

190 §

*Betalningsskyldighetens **giltighetstid** och betalningens förfallotid*

Gällande lydelse

Tillsynsavgiften fastställs för varje kalenderår och förfaller årligen till betalning vid en tidpunkt som fastställs av Strålsäkerhetscentralen, *dock tidigast den sista dagen i april*. Strålsäkerhetscentralen ska sända avgiftsbeslutet om tillsynsavgiften till den avgiftsskyldige senast 30 dagar före förfallodagen.

193 §

Indrivning av avgifter och ränta

Om en betalning försenas tillkommer dröjsmålsränta enligt 4 § i räntelagen (633/1982). Strålsäkerhetscentralen kan i stället för dröjsmålsränta ta ut en förseningsavgift på fem euro, om beloppet av dröjsmålsräntan blir lägre än så.

Om en tillsynsavgift återbärs till följd av rättelse eller ändringssökande betalas återbäringsränta enligt 32 § i lagen om skatteuppbörd (769/2016) på det belopp som återbärs, från betalningsdagen till återbäringsdagen.

Föreslagen lydelse

Tillsynsavgiften fastställs för varje kalenderår och förfaller årligen till betalning vid en tidpunkt som fastställs av Strålsäkerhetscentralen. Strålsäkerhetscentralen ska sända avgiftsbeslutet om tillsynsavgiften till den avgiftsskyldige senast 21 dagar före förfallodagen.

193 §

Indrivning av avgifter och ränta

Om betalningen av en avgift fördröjs, ska det betalas en dröjsmålsränta enligt 4 § i räntelagen (633/1982) på avgiften. Strålsäkerhetscentralen kan i stället för dröjsmålsränta ta ut en förseningsavgift på tio euro, om beloppet av dröjsmålsräntan blir lägre än så.

Om en tillsynsavgift återbärs till följd av rättelse eller ändringssökande betalas krediteringsränta enligt 38 § i lagen om skatteuppbörd (11/2018) på det belopp som återbärs från och med dagen efter betalningsdagen till den dag då återbäringsbeloppet debiteras från Strålsäkerhetscentralens konto. Krediteringsräntan beräknas på basis av det faktiska antalet kalenderdagar räntan gäller.

Denna lag träder i kraft den 20 .

De tillsynsavgifter som avses i 189 § 3 mom. börjar dock tas ut enligt bilagan till denna lag först från och med den 1 januari 2023.

Tillsynsavgifter

Gällande lydelse

1. Avgiftsklasser och avgifter

Avgiftsklasserna indelas i avgiftsklasser för verksamhet och avgiftsklasser för strålkälla.

Grundavgifterna på basis av verksamhetstyp är:

Avgiftsklass för verksamhet	Grundavgift på basis av verksamhetstyp
A	160 €
B	400 €
C	1 000 €
D	1 500 €
E	3 700 €
F	9 500 €
G	20 000 €

Tilläggsavgifterna på basis av strålkälla är:

Avgiftsklass för strålkälla	Tilläggsavgift på basis av strålkälla
A	35 €
B	70 €
C	120 €
D	370 €
E	500 €
F	750 €
G	1 000 €
H	3 000 €

I	5 400 €
---	---------

2. Tillsynsavgift för användning av joniserande strålning

Tillsynsavgiften för användning av joniserande strålning som kräver säkerhetstillstånd består av en grundavgift på basis av verksamhetstyp och en tilläggsavgift på basis av strålkälla. Om säkerhetstillståndet gäller fler än en verksamhet eller strålkälla, fastställs tillsynsavgiften genom att räkna samman alla grundavgifter på basis av verksamhetstyp och alla tilläggsavgifter på basis av strålkälla i anslutning till tillståndet.

Avgiftsklassen för verksamhet bestäms utifrån verksamheten på följande sätt:

Avgiftsklass för verksamhet	Verksamhet
A	Användning av slutna strålkällor
	Användning av röntgenanordningar (gäller inte strålbehandling, nukleärmedicin eller odontologisk röntgenverksamhet, där man använder panoramatografiapparater eller tandröntgenapparater med vilka bilden tas på en intraoral bildreceptor, avbildning av person med annan anordning än en hälso- och sjukvårdsanordning)
B	Handel med strålkällor
	Verksamhet som inkluderar installation, underhåll och reparation av strålkällor samt tillverkning av strålningsalstrande anordningar
	Transport av radioaktiva ämnen
	Verksamhet i vilken man upprepat hanterat eller upplagrat herrelösa strålkällor
	Avbildning av person med annan anordning än en hälso- och sjukvårdsanordning
	Användning av öppna strålkällor (gäller inte hälso- och sjukvård eller veterinärmedicin)
	Användning av partikelacceleratorer inom industrin och för genomlysning (gäller inte produktion av radionuklider)
C	Användning av partikelacceleratorer inom forskning och produktion av radionuklider

	Mottagning, hantering och upplagring av radioaktivt avfall när detta inte ingår i den övriga verksamheten
D	Användning av öppna strålkällor inom veterinärmedicinen
	Strålbehandling inom veterinärmedicinen
E	Nukleärmedicin
F	Strålbehandling

Tilläggsavgiften på basis av strålkälla bestäms utifrån strålkällan och dess användning på följande sätt:

Avgiftsklass för strålkälla	Strålkällor
A	Tandröntgenapparat med vilken bilden tas på en intraoral bildreceptor
	Tandröntgenavbildningsapparat inom veterinärmedicinen
B	Sluten strålkälla (annan än sluten strålkälla med hög aktivitet). Avgift tas ut för högst hundra källor
	Röntgenanordning (gäller inte röntgenanordning inom hälso- och sjukvården, veterinärmedicinen eller industrin eller röntgenanordning som kräver separata skyddskonstruktioner)
	Panoramatomografiapparat inom odontologisk röntgenverksamhet
C	Röntgenanordning inom industrin eller röntgenanordning som kräver separata skyddskonstruktioner (gäller inte röntgenanordning inom hälso- och sjukvården eller veterinärmedicinen)
	Röntgenavbildningsanordning inom veterinärmedicinen (annan än tandröntgenavbildningsapparat)
	Röntgenavbildningsanordning inom hälso- och sjukvården (annan än panoramatografiapparat eller tandröntgenapparat med vilken bilden tas på en intraoral bildreceptor inom odontologisk röntgenverksamhet), som medför en effektiv dos för patienten som är lägre än eller lika med 0,1 mSv och ingen deterministisk skada ¹⁾
	Partikelaccelerator (gäller inte partikelacceleratorer inom hälso- och sjukvården eller veterinärmedicinen)

	Öppna strålkällor i laboratorium, då <i>mängden radioaktivt ämne</i> som hanteras på en gång är mindre än $k \cdot 10$ frigränsen ²⁾
--	---

D	Röntgenavbildningsanordning inom hälso- och sjukvården (annan än panoramatomo-grafiapparat eller tandröntgenapparat med vilken bilden tas på en intraoral bildreceptor inom odontologisk röntgenverksamhet), som medför en effektiv dos för patienten som är högre än 0,1 mSv, men lägre än eller lika med 100 mSv och ingen deterministisk skada ¹⁾
	Öppna strålkällor i laboratorium, då <i>mängden radioaktivt ämne</i> som hanteras på en gång är större än eller lika med $k \cdot 10$ frigränsen, men mindre än $k \cdot 10\,000$ frigränsen ²⁾
	Öppna strålkällor för spårämnesundersökningar utanför laboratorium
E	Sluten strålkälla med hög aktivitet
	Strålbehandlingsanordning inom veterinärmedicinen
F	Röntgenavbildningsanordning inom hälso- och sjukvården (annan än panoramatomo-grafiapparat eller tandröntgenapparat med vilken bilden tas på en intraoral bildreceptor inom odontologisk röntgenverksamhet), som medför en effektiv dos för patienten som är högre än 100 mSv eller en lokal eller absorberad dos i ett organ som är högre än 10 Gy ¹⁾
	Öppna strålkällor i laboratorium, då <i>mängden radioaktivt ämne</i> som hanteras på en gång är större än eller lika med $k \cdot 10\,000$ frigränsen ²⁾
G	Röntgenanordning för ytterapi inom strålbehandling
H	Accelerator med en energi inom strålbehandling, röntgenanordning för djupterapi eller efterladdningsterapianordning inom strålbehandling
I	Acceleratorbehandlingsanordning med flera energier inom strålbehandling

¹⁾ Den effektiva dosen för patienten på grund av en undersökning eller åtgärd, inklusive strålningsexponering på grund av en strålsäkerhetsincident.

²⁾ Koefficienten k bestäms på basis av hur det radioaktiva ämnet hanteras, enligt följande: arbete med särskilt hög risk $k = 0,1$, hantering med normala kemiska metoder $k = 1$, enkel hantering $k = 10$ och upplagring $k = 100$. Om flera olika hanteringssätt förekommer på ett laboratorium bestäms avgiftsklassen för verksamheten på basis av det hanteringssätt som leder till den högsta avgiften.

3. Tillsynsavgift för verksamhet som medför exponering för naturlig strålning

Tillsynsavgift för verksamhet som medför exponering för naturlig strålning tas ut endast om verksamheten kräver säkerhetstillstånd enligt 148 §.

Tillsynsavgiften utgörs av en grundavgift på basis av verksamhetstyp. Om säkerhetstillståndet gäller fler än en verksamhet, fastställs tillsynsavgiften genom att räkna samma alla grundavgifter i anslutning till tillståndet enligt avgiftsklasserna för verksamheten.

Avgiftsklassen för verksamhet bestäms utifrån verksamheten på följande sätt:

Av- giftsklass för verksam- het	Verksamhet
<i>B</i>	Luftfart
<i>C</i>	Verksamhet i vilken personalen exponeras för radon
	Verksamhet i vilken personalen exponeras för annan naturlig strålning än radon eller kosmisk strålning
<i>G</i>	Verksamhet som medför utsläpp av radioaktiva ämnen i miljön

4. Tillsynsavgift för användning av icke-joniserande strålning

Tillsynsavgiften för användning av icke-joniserande strålning tas ut för användning av högeffekt laser i verksamhet som avses i 167 § i strålsäkerhetslagen.

Tillsynsavgiften består av en grundavgift på basis av verksamhetstyp och en tilläggsavgift på basis av strålkälla.

Grundavgiften på basis av verksamhetstyp bestäms på följande sätt:

Av- giftsklass för verksam- het	Verksamhet
--	-------------------

A	Användning av högeffektlaser (inklusive användning av högeffektlaser som är fastmonterad på en plats)
---	---

Tilläggsavgiften på basis av strålkälla bestäms utifrån strålkällan och dess användning på följande sätt:

Av- giftsklass för strålkälla	Strålkälla
E	Mobil högeffektlaser

Föreslagen lydelse

1. Avgiftsklasser och avgifter

Avgiftsklasserna indelas i avgiftsklasser för verksamhet och avgiftsklasser för strålkälla.
Grundavgifterna på basis av verksamhetstyp är:

Avgiftsklass för verksamhet	Grundavgift på basis av verksamhetstyp
A	180 €
B	620 €
C	1 680 €
D	1 680 €
E	4 130 €
F	10 040 €
G	22 300 €
H	450 €
I	1 120 €

Tilläggsavgifterna på basis av strålkälla är:

Avgiftsklass för strålkälla	Tilläggsavgift på basis av strålkälla
A	40 €
B	80 €
C	140 €
D	390 €
E	560 €
F	840 €
G	1 120 €
H	3 350 €

I	6 030 €
---	---------

2. Tillsynsavgift för användning av joniserande strålning

Tillsynsavgiften för användning av joniserande strålning som kräver säkerhetstillstånd består av en grundavgift på basis av verksamhetstyp och en tilläggsavgift på basis av strålkälla. Om säkerhetstillståndet gäller fler än en verksamhet eller strålkälla, fastställs tillsynsavgiften genom att räkna samman alla grundavgifter på basis av verksamhetstyp och alla tilläggsavgifter på basis av strålkälla i anslutning till tillståndet.

Avgiftsklassen för verksamhet bestäms utifrån verksamheten på följande sätt:

Avgiftsklass för verksamhet	Verksamhet
A	Användning av slutna strålkällor
	Användning av röntgenanordningar (gäller inte strålbehandling, nukleärmedicin eller odontologisk röntgenverksamhet, där man använder panoramatografiapparater eller tandröntgenapparater med vilka bilden tas på en intraoral bildreceptor, avbildning av person med annan anordning än en hälso- och sjukvårdsanordning)
B	Handel med strålkällor
	Verksamhet som inkluderar installation, underhåll och reparation av strålkällor samt tillverkning av strålningsalstrande anordningar
	Transport av radioaktiva ämnen
	Verksamhet i vilken man upprepat hanterat eller upplagrat herrelösa strålkällor
	Avbildning av person med annan anordning än en hälso- och sjukvårdsanordning
	Användning av öppna strålkällor (gäller inte hälso- och sjukvård eller veterinärmedicin)
	Användning av partikelacceleratorer inom industrin och för genomlysning (gäller inte produktion av radionuklider)
C	Användning av partikelacceleratorer inom forskning och produktion av radionuklider

	Mottagning, hantering och upplagring av radioaktivt avfall när detta inte ingår i den övriga verksamheten
D	Användning av öppna strålkällor inom veterinärmedicinen
	Strålbehandling inom veterinärmedicinen
E	Nukleärmedicin
F	Strålbehandling

Tilläggsavgiften på basis av strålkälla bestäms utifrån strålkällan och dess användning på följande sätt:

Avgiftsklass för strålkälla	Strålkällor
A	Tandröntgenapparat med vilken bilden tas på en intraoral bildreceptor
	Tandröntgenavbildningsapparat inom veterinärmedicinen
B	Sluten strålkälla (annan än sluten strålkälla med hög aktivitet). Avgift tas ut för högst hundra källor
	Röntgenanordning (gäller inte röntgenanordning inom hälso- och sjukvården, veterinärmedicinen eller industrin eller röntgenanordning som kräver separata skyddskonstruktioner)
	Panoramatomografiapparat inom odontologisk röntgenverksamhet
C	Röntgenanordning inom industrin eller röntgenanordning som kräver separata skyddskonstruktioner (gäller inte röntgenanordning inom hälso- och sjukvården eller veterinärmedicinen)
	Röntgenavbildningsanordning inom veterinärmedicinen (annan än tandröntgenavbildningsapparat)
	Röntgenavbildningsanordning inom hälso- och sjukvården (annan än panoramatografiapparat eller tandröntgenapparat med vilken bilden tas på en intraoral bildreceptor inom odontologisk röntgenverksamhet), som medför en effektiv dos för patienten som är lägre än eller lika med 0,1 mSv och ingen deterministisk skada ¹⁾
	Partikelaccelerator (gäller inte partikelacceleratorer inom hälso- och sjukvården eller veterinärmedicinen)

	Öppna strålkällor i laboratorium, då <i>aktivitet hos radioaktiva ämnen</i> som hanteras på en gång är mindre än $k \cdot 10$ frigränsen ²⁾
--	--

D	Röntgenavbildningsanordning inom hälso- och sjukvården (annan än panoramatomografiapparat eller tandröntgenapparat med vilken bilden tas på en intraoral bildreceptor inom odontologisk röntgenverksamhet), som medför en effektiv dos för patienten som är högre än 0,1 mSv, men lägre än eller lika med 100 mSv och ingen deterministisk skada ¹⁾
	Öppna strålkällor i laboratorium, då <i>aktivitet hos radioaktiva ämnen</i> som hanteras på en gång är större än eller lika med $k \cdot 10$ frigränsen, men mindre än $k \cdot 10\,000$ frigränsen ²⁾
	Öppna strålkällor för spårämnesundersökningar utanför laboratorium
E	Sluten strålkälla med hög aktivitet
	Strålbehandlingsanordning inom veterinärmedicinen
F	Röntgenavbildningsanordning inom hälso- och sjukvården (annan än panoramatomografiapparat eller tandröntgenapparat med vilken bilden tas på en intraoral bildreceptor inom odontologisk röntgenverksamhet), som medför en effektiv dos för patienten som är högre än 100 mSv eller en lokal eller absorberad dos i ett organ som är högre än 10 Gy ¹⁾
	Öppna strålkällor i laboratorium, då <i>aktivitet hos radioaktiva ämnen</i> som hanteras på en gång är större än eller lika med $k \cdot 10\,000$ frigränsen ²⁾
G	Röntgenanordning för ytterapi inom strålbehandling
H	Accelerator med en energi inom strålbehandling, röntgenanordning för djupterapi eller efterladdningsterapianordning inom strålbehandling
I	Acceleratorbehandlingsanordning med flera energier inom strålbehandling

¹⁾ Den effektiva dosen för patienten på grund av en undersökning eller åtgärd, inklusive strålningsexponering på grund av en strålsäkerhetsincident.

²⁾ Koefficienten k bestäms på basis av hur det radioaktiva ämnet hanteras, enligt följande: arbete med särskilt hög risk $k = 0,1$, hantering med normala kemiska metoder $k = 1$, enkel hantering $k = 10$ och upplagring $k = 100$. Om flera olika hanteringssätt förekommer på ett laboratorium bestäms avgiftsklassen för verksamheten på basis av det hanteringssätt som leder till den högsta avgiften.

3. Tillsynsavgift för verksamhet som medför exponering för naturlig strålning

Tillsynsavgift för verksamhet som medför exponering för naturlig strålning tas ut endast om verksamheten kräver säkerhetstillstånd enligt 148 §.

Tillsynsavgiften utgörs av en grundavgift på basis av verksamhetstyp. Om säkerhetstillståndet gäller fler än en verksamhet, fastställs tillsynsavgiften genom att räkna samma alla grundavgifter i anslutning till tillståndet enligt avgiftsklasserna för verksamheten.

Avgiftsklassen för verksamhet bestäms utifrån verksamheten på följande sätt:

Av- giftsklass för verksam- het	Verksamhet
<i>H</i>	Luftfart
<i>I</i>	Verksamhet i vilken personalen exponeras för radon
	Verksamhet i vilken personalen exponeras för annan naturlig strålning än radon eller kosmisk strålning
<i>G</i>	Verksamhet som medför utsläpp av radioaktiva ämnen i miljön

4. Tillsynsavgift för användning av icke-joniserande strålning

Tillsynsavgiften för användning av icke-joniserande strålning tas ut för användning av högeffekt laser i verksamhet som avses i 167 § i strålsäkerhetslagen.

Tillsynsavgiften består av en grundavgift på basis av verksamhetstyp och en tilläggsavgift på basis av strålkälla.

Grundavgiften på basis av verksamhetstyp bestäms på följande sätt:

Av- giftsklass för verksam- het	Verksamhet
---	------------

A	Användning av högeffektlaser (inklusive användning av högeffektlaser som är fastmonterad på en plats)
---	---

Tilläggsavgiften på basis av strålkälla bestäms utifrån strålkällan och dess användning på följande sätt:

Av- giftsklass för strålkälla	Strålkälla
E	Mobil högeffektlaser